

ТАРТЮФ.

КОМЕДИЯ В ПЯТИ ДІЯХ — МОЛІЄРА.

ДІЄВІ ОСОБИ:

Пані Пернель, Оргонова мати.

Орґон.

Ельмира, його жінка.

Даміс } Оргонові діти.

Марьяна }

Валер, закоханий у Марьяну.

Клеант, Ельмирин брат.

Тартюф, фальшивий левот.

Дорина, служниця Марьяни.

Пан Лояль, судовий пристав.

Поліцай.

Фліпота, челядка пані Пернель.

Діється в Парижі, в Оргоновім домі.

ДІЯ ПЕРША.

Сцена перша.

Пані Пернель, Ельмира, Марьяна, Клеант, Даміс,
Дорина, Фліпота.

П. Перн. Ходім, Фліпото; йди-ж! Не хочу тут баритись.

Ельм. Так прудко ви йдете, що нам не поспішитись.

П. Перн. Ви далі вже не йдіть, невісточко моя,

Бо церемоній сих зовсім не хочу я.

Ельм. Звичайність так велить, а ще-ж ви наша мати.

Але скажіть: чого вам хутко так тікати?

- П. Перн.** Бо надивили ся па сєй розгардіяш.
Щоб догодить менї — є клопіт, та не ваш;
Тому від вас я йду свого спокою ради —
Бо тут сьмієть ся всяк із кожної поради
Менї ваги нема, та й не мовчить ніхто.
Та се-ж не иньше що, як двір царя Цето!
Коли...
- Дор.**
П. Перн. Голубочко! ти дуже язиката.
Свавлї й сьмілости в тобі як раз до ката.
Ти думаєш, що всім язик потрібний твій.
Але...
- Дам.**
П. Перн. А ти зовсім. мій синочку, дурний.
Я се кажу тобі, як баба до онука.
Що з тебе виросте ледащо й лодарюка,
Твійому батькові казала я давно
І виріс ти йому на горенько одно.
Менї...
- Мар.**
П. Перн. А ви, його сестричка, — ви плохенькі,
Мов тихая вода, такі собі тихенькі.
Але в такій водї як раз сидять чорти,
І ваших поровів не можу я знести.
Та ви бо...
- Ельм.**
П. Перн. Вибачай, невісточко кохана,
А ти поводиш ся таки зовсім погано.
Тепер для їх обох ти матірю єси.
Який же приклад їм собою ти даси?
Марнуєш гроші так, що се мене вражає,
Вбираєш ся, немов княгиня та. Хто дбає,
Аби одно своє подружє чарувать,
Прикрас таких по вік не стане начіплять.
Ось слухайте...
- Клеант.**
П. Перн. А ви, невістчипи любий брате, —
Я рада вас любить, кохати, шанувати,
Але як би се я Оргоном тут була,
То стежечка до нас для вас би заросла.
Ви всіх навчаєте, як треба жити. . Пане!
Адже-ж хто має честь, той слухать вас не стане.
Се може прикро вам? се вас не потїша?
Що ж, правду я люблю; така моя душа.
- Дам.**
П. Перн. От любий ваш Тартюф без хибї і без вади...
Його послухатись усякий був би радий.
Мене то гніває, що кожний дурень звик
Про його розпускать нікчемний свій язик.
- Дам.** Чи стану я терпіть, щоб шельма ся побожна
Забрала всіх до рук, що й циснути не можна!
Що як сєй любий пан ухвали нам не дасть,
То вже й побавитись не вільно? От напасть!

- Дор.** Як слухати його. та ще й поняти віри,
Що-б ми не діяли, ми чисті бузувіри,
Бо гострий критик сей огудить нас усіх.
- П. Перн.** І все що гудить він — то є правдивий гріх.
За ним ви зможете до раю достушити.
Чи син мій вас не вчив, як слід його любити?
- Дам.** Ні. сила батькова не здужає того,
Щоб я хоч трошечки любити міг його.
Я зрадив би себе, як би дививсь инакше,
Як би його діла мене вражали мякше.
Пройдисьвіт сей давно обурює мене,
І я таки зроблю з сим паном щось страшне.
- Дор.** А вже-ж, хиба не глум, не сором на всі люде,
Що ми в руках усі в нікчемної прибудн?
Той ланець, що до нас без підошів прибрів,
А вся одежина на йому пять шагів,
Тепер. як паном став, усе те забуває,
Орудує всіма, всім рота забиває.
- П. Перн.** Ось не бреш! тоді найкращий був би лад,
Як би всі слухались його сьвятих порад.
- Дор.** Се ваша вигадка його в сьняті запише,
А він — облуда ввесь і нею тільки дише.
- П. Перн.** Ото язик!
- Дор.** Такі — його слуга й він сам, —
Що їм без рózписки вічого я не дам.
- П. Перн.** Не знаю, що в душі в слуги його Лорана,
Але заприсягтись готова я за пана.
А ви на його всі тому повстаєтє.
Що правди з уст його ніяк не знесете;
Бо гнівають його гріхи й думки лукаві
А Божий інтерес у його в кожній справі.
- Дор.** Так. А чому-ж його злба неси́та їсть,
Як завіта до нас хоч який небудь гість?
Чи небо гнівають почесні ті візити,
Що він про їх кричить, немов несамовитий?
А знаєте, чого він на гостей повстав? —
Бо нашу пані він до їх приревнував.
- П. Перн.** Мовчи, та з язика не вергай мов з лопати.
Бо всяк, не тільки він, вам став би дорікати.
Бо ввесь гаршідер сей, що в домі тут що дня,
Карет перед двором невпинна гуркотня,
І гук від тиску слуг, що панство понаводить, —
В сусідстві поговір та всякі спльотки плодить.
Нехай у зборах тих іще гріха нема,
Але вже слава йде, а се хиба дарма?
- Кле.** Невже ви плетунам заткнуть хотіли-б рота?
Але на сьвітї жить яка була-б охота,

Як би не сьміли ми приймати любих нам,
 Аби не дати щó сплітати брехунам?
 Нехай би й так: ніхто до нас і ми нікуди,
 Але невже тоді мовчали-б злії люди?
 Немає способу від брехень утекти,
 То не вважаймо ж ми на ті дурні роти,
 Живім по людському, нехай собі сороки
 Скрегочуть як хочуть і лають на всі боки.
Дор. Чи се-ж не Дафночка й не Дафнин чоловік,
 Що тріпають об нас злосливий свій язик?
 Ті що в життю самі зблудили ся з дороги,
 Найперше від усіх підіймуть вас на роги.
 Так і вишукують задля брехні чогось,
 І вже біда, як їм почути довелось
 Про приятельську вашу в ким, бо зараз перевертуть,
 І славу рознесуть, і иньших збаламутять,
 І фарби наведуть вони на вас такі,
 Що й власні вчинки їх здадуть ся менш гидкі;
 Бо як, мовляв, між нас нігде сьвятих немає,
 То й власний їхній бруд ніхто не покарає.
 Вони-б накинули неславу на весь край,
 Щоб яко мога менш припало на їх пай.
П. Перн. Твоє балакання пропало некорисно.
 Тут про Оранту всім, здаєть ся, добре звісно, —
 Побожна то душа, — а от вона, гляди,
 Не хвалить ватовпу, що йде що дня сюди.
Дор. Се правда, приклад сей згадати вам годить ся,
 Бо пані та живе, нешаче та черниця.
 Але-ж того вона тепер така сьвята,
 Що вже минули ся давно її літа.
 Колись молодшою була вона вродлива,
 То й до закоханих не так була спесива;
 Тепер зістарілась, її вже сьвіт не зна,
 То й сьвіта через те не хоче знать вона,
 Ховаючи себе під мудрістю сьвятою,
 Бо не здолає вже прина́джувать красою.
 Такий уже звичай у всіх зівялих краль,
 Їх м'олодіж уся покинула на жаль,
 І щоб розважитись і трохи вдовольнитись,
 Нема їм спóсобу, як тільки присьвятитись.
 І от, живуть вони немов черниці ті,
 Та судять кожного, бо бач самі сьвяті,
 І ганять не тому, що правди путь їм мила,
 Але що задрість їм усі думки обсіла.
 Не вибачуть вони нікому тих потіх,
 Що, як минув їх час, тепера не про їх.

П. Перн. (до Ельм.) Тобі, невісточко, така балаканина
 Видимо до смаку, а я мовчати повинна,
 Бо наймичка твоя з плесканням не вгава;
 Але тепер і я скажу хоч слова з два.
 У найщасливішу свого життя годину
 Мій син прийняв собі таку сьвяту людину,
 Що сам Господь послав, вас бачивши в гріхах,
 Щоб розум ваш слабкий направити на шлях.
 Так слухайте-ж його, як вам спасіння любе:
 Він гудить тільки те, що вас веде до згуби.
 Всі ваші бесіди, гостини і танки —
 То все лукавого мерзені вигадкі.
 Про Бога там ніхто не згадує в розмові,
 Балачки-ж, пустощі й пісні на поготові.
 Там судять ближнього, беруть його на сьміх
 І брехні всякі вигадують про всіх.
 Як би розумному між вами опинить ся,
 То в його голова від крику розболить ся.
 Сто брехень заразом, хто на яку напав...
 Там лікарь був один, ще й гарно так сказав:
 Се Вавилонський стовп і язиків змішання,
 Бо стовпились усі за для пащиккування.
 За вигадку таку йому таки прийшлося...
 (показуючи на Клеанта)
 А сей панок уже регочеть ся чогось!
 Найдіть собі дурних, та й будете сьміятись.
 (до Ельмири:)
 А ти... Але прощай! Не хочу вже змагатись.
 Обрид мені сей двір і кодло ваше все.
 Тепер мене сюди не швидко занесе.
 (ударивши по щоці Фліпоту:)
 А ти загавилась і спиш уже, псяюхо!
 А, трясця!... Як візьму осе тебе за ухо!
 Іди за мною! Ну!...

Сцена друга.

Клеант, Дорина.

Кле. А я вже не піду.
 Бою ся, щоб ізнов не вскочити в біду.
 Ну, добра жіночка!

Дор. А шкода, що не чує
 Вона, як ваша мосць отут її шанує;
 Була-б подяка вам і мабуть не мала,
 Вона-б вам добрости ще краще довела.

Кле. Без жадної вини чогось на всіх напалась.
 Чи то вона в свого Тартюфа закохалась?

Дор. Вона то ще не так; а от погляньте ви,
 Чим сив її зробивсь: той збув ся голови.
 Колись розумний був, як слухав нашу раду,
 І навіть на війні не вістававсь позаду;
 Але тепер увесь свій розум загубив,
 Від коли дуже так Тартюфа полюбив.
 Рідненьким братом став Тартюфа називати,
 Йому дорогший він, ніж діти, жінка, мати,
 Бо то довірений усіх його думок
 І в ділі кождому єдиний ватажок.
 А як почне його до сёрденька тупити!
 Здасть ся, дівчину не можна більш любити.
 В обід його що дня на покуть саловить
 І тішить ся, як той за чотирьох трощійгь.
 Йому найкращі шматочки відкладає;
 Тартюф ригне, а він його поздоровляє.
 Тартюф для його все: порадник, голова;
 Він згадує весь день усі його слова;
 Щоб не зробив Тартюф, то буде все чудово,
 Оракулом стає його найменше слово.
 А той найшов дурних і вже не ловить гав
 І штучним виглядом Оргона підобгав.
 У його грошкики видурює лукаво
 І глузувати з нас добув нехибне право.
 Та що! його слуга, облесливе хлопчá,
 І той мішаєть ся до нас і нас навча.
 Там як почне до нас казання говорити
 Та розкидати нам стьожки, румяна, квіти!
 Осе якось порвав нам хустку на шматки,
 Що замішала ся в його „Сьвяті Квітки“,
 Говорючи, що ми без сорому змішали
 З сьвятою книжкою чортячі причандали.

Сцена третя.

Ельмира, Марьяна, Даміс, Клеант, Дорина.

Ельм. (до Клеанта) На ваше щастя ви не йшли аж до дверей;
 Були-б наслухались іще її річей.
 Але, я бачила, вернувсь Орґон до хати,
 То я до себе йду, щоб там його прийняти.

Кле. А я зістанусь тут на кілька ще хвилин,
 У мене тільки й справ — добридень дати один.

Сцена четверта.

Клеант, Даміс, Дорина.

Дам. Ви вкиньте з ним слівце про шлюб сестри моєї;
Боюсь я, що Тартюф замислив щось на неї,
То батька в другий бік коли-б іще не збив.
Ви знаєте, що я сю справу полюбив:
З Валером любить ся сестра моя Марьяна.
Валерова-ж сестра така мені кохана,
Що як не...

Дор. Він іде.

Сцена пята.

Орґон, Клеант, Дорина.

Орґ. А, брате мій, здоров!
Кле. Гаразд, що ви прийшли, а я вже був ішов.

Орґ. А що, на хуторі вже красно, та не дуже?
Дорино... Подождіть хвилинку, милий друже,
Призовьте трошечки, щоб я хоч розпитавсь
Про те, що сталось тут, та вже й не турбувавсь.
(до Дорини:)

Дор. Чи все за сі два дні велось вам до вподоби?
Що поробляєте? чи хто не мав хвороби?
Завчора в пані страх боліла голова,
Та ще й пропáсниця була якась нова.

Орґ. А як Тартюф?
Дор. Тартюф? до його щó пристане?
Такий гладкий як був, товстий, лице румяне.

Орґ. Бідаха!
Дор. Ввечері то й їсти не могли

І за вечерею ві крихти не взяли,
Бо в голові й тоді ще дуже в їх боліло.
Орґ. Ну, а Тартюф?

Дор. Один за двох він справив діло.
Двох куріпят обгриз побожно до кісток,
Та ще й на закуску здоровий з'їв биток.
Орґ. Бідаха!

Дор. Як лягли-ж, то як одну хвилину
Качались цілу ніч без сну, без одпочиву;
Було не можна спать, так дуже їх пекло,
А коло їх і нам спочинку не було.

Орґ. Ну, а Тартюф?
Дор. Наївсь вечерею смачною,
Устав, та й спатоньки поплентавсь до покою

- І на перини там бебехнув ся як пень,
Та вже прокинув ся на другий тільки день.
Бідаха!
- Орг.
Дор. Та таки ми пані вговоїли
І згодились вони, щоб кров їм отворили
І зараз же тоді зробилось легше їм.
Ну, а Тартюф?
- Орг.
Дор. О, він не налякавсь нічим,
І проти бід усіх набравши в душу сили,
Хильнув чарок із п'ять, як свідати посїли,
Щоб знову в пані влить ту виточену кров.
Бідаха!
- Орг.
Дор. Та тепер усі здорові внов.
Піду-ж до пані я, скажу що ви чимало
Зраділи, що її хвороби вже не стало.
- Сцена шеста.**
- Оргон, Клеант.
- Кле. Вона-ж у-вічі вам на глум вас узяла.
Не гнівайтесь, бо річ моя зовсім не зла,
Але вам так і слід, самі собі ви шкоду
Зробили примхами, яких не чув я зроду.
Чи можна, щоб Тартюф вас так опанував,
Що вже байдуже вам до всіх на сьвіті справ.
Ви прийняли його, ще й полатали лати...
А вже тепер дійшли...
- Орг. Ось годі вам казати,
Бо ви не знаєте зовсім, який він є.
- Кле. Не знаю? що-ж; тоді питання повстає:
Як розпізнати його, яким він може бути?
- Орг. Як би вам довелось як слід його збагнути,
Ви-б краю не знайшли всім радошам своїм,
Се чоловік такий... Ах! він такий... зовсім...
Хто слухає його, живе в такому спокою
І дивить ся на сьвіт, як на копицю гною.
Я від його розмов цілком не той що був,
І вже до всіх речей прихильности позбув;
Тепер і приязні в душі моїї немає:
Нехай тут мати вмире, брат, жінка, син сконає —
Повірите, мені байдуже вже про те.
- Кле. От людські почуття і серце золоте!
- Орг. Як би ви знали, як ми вперше з ним спізнались,
Ви певно-б так, як я, душею з ним з'єднались.
Осе було що дня до церкви тихо йде

І там, де я стою, навколїшки впаде,
 І в церкві хто-б не був, на його всяк дивив ся,
 З яким він за́палом до Господа молив ся.
 Зітхав так голосно, то знов крижем лягав
 І землю що разу́ покїрно цілував;
 А як виходив я, мерщїй передо мною
 Ставав при виходї з сьвяченою водою.
 Його слуга, що теж на праву путь ступив,
 Про вбожество його зі мною говорив;
 І от я став йому грошима помагати,
 Але він ве хотїв усіх від мене брати:
 „Частину я візьму — казав, — а сю верну,
 Бо я не заробив такого талану́“.
 Коли-ж я не приймав, він брав і туж хвилину
 На вбогих роздавав тих грошей половину.
 Нарешті Бог привів його до мене жить,
 І саме від тоді мені в усім щастить.
 Він догляда всього, за жінкою-ж моєю,
 Шавуючи мене, зорить як за своєю,
 Її ревнує більш, ніж я і вже мене
 Сповідить кожний раз, як хто їй підморгне.
 А щирий він який — повірити не можна,
 Бо перед ним стає гріхом дрібниця кожна,
 Його боїть ся він у всіх ділах своїх:
 Осе якось собі поставив він у гріх,
 Що, як піймав блоху, — а саме він молив ся —
 Вбиваючи її, занадто прогнівив ся.

Кле. Ой, ой! ви розум свій мабу́ть згубили ввесь,
 Чи то ви тільки так із мене сьмієтесь?
 Балачка поглядів моїх не перетворить.

Орг. Безбожно дума той, хто так як ви говорить,
 І духу вільного в вас повна голова.
 Я вас остерігав не раз уже й не два,
 Що Бог за сї думки вас тяжко покарає.

Кле. Таким як ви як раз ся мова припадає.
 Сліпі — хотять на всіх полуду навести,
 Бо в їх безбожний, хто не має слїпоти,
 І той, кому кривить свій вид не до вподоби,
 Ні віри в сьвятощі не має, ні шаноби.
 Ні, мова ся мене зовсім не настрашить,
 Я знаю, що́ кажу, і Бог се серце зрить;
 На вихиляси всі не хочу я вважати;
 Сьвятим перед людьми себе не трудно вдати.
 Так саме як не той одважний, хто вложив
 Байки про те, яких побив він ворогів,
 І до побожного життя дають закони
 Не ті, що скрізь гудуть про піст і про поклони.

Гай, гай! невже-ж то вам, мій братіку, дарма,
 Що зовсім правди в тій побожності нема;
 Чи з правдою брехню поставили-б ви в парі?
 Дали-б ту саму честь обличчу, що й машкарі?
 Те саме хітрощам, що й справжнім почуттям!
 Подоба істини за правду стала вам!
 Мара й особа вам однаково хороші,
 Фальшиве золото для вас правдиві гроші.
 Але-ж поміж людьми найбільш істот чудних,
 Натури чистої ніде не видно в них;
 У межах розуму їм тісно аж до смерти,
 І от силкують ся вони щоб їх розперти;
 Не раз вони псують найвищі почуття,
 Бо в їх вони жувуть без міри й без пуття.
 Про се я вам хотів між иньшим нагадати.
 О, бачу я, що ви філософ, ще й завзятий.
 У вас у одного ще розум не погас;
 Знання й науки всі зістались тільки в вас;
 Оракул ви, Католик для нашого століття,
 І побіч вас усі вікчемне тільки сьміття.
 Ви помиляєтесь, я не філософ, ні;
 Науки всі й знання не залягли в мені,
 Проте-ж хоч дещицю я може добре знаю
 І правду від брехні запевно відріжняю.
 Чи є де чоловік шановнійший, як той,
 Хто Богові себе віддав? він є герой.
 На сьвіті вищого нічого я не бачу
 Над душу праведну, в побожності гарячу.
 Але за те найбільш ненаввидна мені
 Побожність для людей, збудована з брехні,
 І сі пройдисьвіти, сі ніби преподобні,
 Сі богокради, сі актори неподобні,
 Що найсьвятійше все, що має людський рід,
 На іграшку взяли, забувши кару й стид,
 Бо пориви в душі до зиску тільки чують,
 А з правди роблять крам і сьвятостю торгують,
 І щоб поваги більш собі в людей здобуть,
 Очима лупають і в землю лобом бють.
 Поглянути на їх — живими йдуть до Бога,
 А пхають у гаман де можна й скільки мога;
 В гарячих молитвах випрошують у всіх,
 Монахів удають між натовпу й утіх,
 Ховають бруд душі за ревністю до віри,
 Дразливі, тяжко злі, безвірні, лицеміри,
 І як що їм кого згубити закортить,
 То згублять і речуть: се небо так велить.
 Вони тому страшні неситою злобою,

Орг.

Кле.

Що проти нас беруть таку поважну зброю.
 Бо люде віри ймуть у щирість їх, вони-ж
 Охочо в серце нам сьвячений стромлюють ніж.
 На сих дурісьвітів наш вік тепер багатий;
 Побожне-ж серце теж не трудно розпізнати.
 Чимало є таких правдивих за наш час,
 Що можуть прикладом зробити ся для нас.
 От Арістон, Оронт, згадайте й Періандра,
 Та й Алсідама теж, Полідора, Клітандра,
 Усякий їм віддасть таку як треба честь,
 Бо не лукавиї, бо в їх чеснота єсть;
 Бо не сидить у їх чванливість неможлива,
 Побожна їх душа прихильна й милостива,
 І не осуджують вони подій людських
 Та й не навчають нас, бо мають то за гріх.
 Хай иньші тїшать ся препишними словами,
 Вони-ж своїм життям орудують над нами.
 Вони в душі людській не бачуть тільки бруд
 І добре думають про ввесь наш грішний люд;
 Нема в їх хитрощів, інтриг вони не знають,
 А тільки, щоб як слід прожити в сьвіті, дбають;
 Нема в їх з грішником завзятої війни;
 Єдиний тільки гріх ненавидять вони;
 Не обстають вони за інтереси неба
 Ще з більшим запалом, ніж за для його треба.
 От справжні люде, от зразок вам чесноті,
 От приклад, що за ним усім нам треба йти.
 А ваш уко́ханий зовсім не тої вдачі.
 Ви щиро хвалите його чуття гарячі,
 Але фальшивий блиск вам очі засліпив.
 Коханий братіку, скінчили ви?

Орг.
 Кле.
 Орг.
 Кле.

Скінчив.

Ну, зіставайте ся-ж.

Іще два слова, брате,
 Про иньше: хочу я Валера нагадати.
 Ви слово подали, що буде він ваш зять.
 Так.

Орг.
 Кле.
 Орг.
 Кле.

І обрали день, коли його звінчать?
 То правда.

Орг.
 Кле.
 Орг.
 Кле.
 Орг.
 Кле.

Чом же ви з весіллям забарились?

Не знаю.

Чи невже думки в вас одмінились?

А може.

Чи слова ви марно даєте?

Сього я не скажу.

Бо перешкод на те
 Немає вам, щоб ви вчинили як казали.

Орг. По тому...
Кле. Хочу я, щоб ви не хитрували.
 Про се довідатись просив мене Валер.
Орг. Чудово.
Кле. Щож від вас йому сказати тепер?
Орг. Що хочете.
Кле. Але конечно є потреба
 Заміри ваші знать. Які вони?
Орг. Від неба
Кле. Залежить мій замір.
Орг. Кажімо без крутні.
Кле. Ви слово подали; чи справдите, чи ні?
Орг. Прощайте.
Кле. (сам). Тут Валер дізнає певно зради.
 Скажу йому про все, а чей не знайде ради.

Д І Я Д Р У Г А.

Сцена перша.

Оргон, Марьяна.

Орг. Марьяно!
Мар. Татку?
Орг. Я сказати хочу вам
 Щось нишком. *(зазирає до кабінету)*
Мар. Ви чогось шукаєте?
Орг. Чи там
 Хто не сховавсь, дивлюсь, чи хто не підслухає,
 Бо хатка ся як раз підслухача сховає.
 Ну добре, ми самі. Марьяно, по всяк час
 Я розум лагідний спостерігав у вас
 І по всяк час до вас я не зменшав кохання.
Мар. Я дуже дякую за ваші почування.
Орг. Се добре, донечко, а щоб їх заробить,
 Повинні ви мене у всьому вдовольнить.
Мар. Я тільки й думаю про се що дня й що ночі.
Орг. А вже-ж. Ну, а який Тартюф на ваші очі?
Мар. Кому? мені?
Орг. А так. Подумайте про те.
Мар. Про його, тату, я скажу, що звелитé.

Сцена друга.

Оргон, Марьяна, Дорина ввіходить тихенько й стає по-зад
 Оргона; її не видно.

Орг. Се чемна відповідь. Скажіть же ви про його,
 Що гідности в йому є стільки, як ні в кого;

Що він до мисли вам, що любо вам самій,
Як раджу я, піти до шлюбу з ним мерщій.
Га?

Мар.
Орг.
Мар.
Орг.
Мар.
Орг.
Мар.

Га?

Що?

Що таке?

Як?

Я не розібрала.

Що? як?

Про кого се щоб я таке сказала?

Хто полюбивсь мені і з ким мені самій
Так дуже хочеться до шлюбу йти мерщій?
З Тартюфом.

Орг.
Мар.

Та того не станеться до віку.

Хиба сказала-б я таку брехню велику?

Орг.

Се буде правдою, бо мій такий наказ.

Як я сказав, то так і станеться як раз.

Мар.
Орг.

Невже ви хочете?...

Вас хочу одружити,

Щоб у свою сім'ю Тартюфа прилучити.

Я так постановив і він судився вам.

Бажання ваші я...

(побачивши Дорину:)

Що робите ви там?

Дор.

Цікавість вас мабуть підбуджує чимало,

Що аж на підслухи прибігти вам припало.

Не знаю відкіля взяла ся чутка та,

Чи хто доміркувався, чи так брехню спліта,

Але вже чула я про шлюб той через люде,

І я так кажу: брехня, того не буде.

Орг.

Се неймовірним вам здається?

Дор.

Навіть так,

Що віри не пойму я й вам самим п'як.

Орг.

Я знаю способа, щоб віри понялі ви.

Дор.

Еге, балакайте; ви дуже жартувливі.

Орг.

Чи правду я кажу, покаже річ сама.

Дор.

Вигадуйте!

Орг.

Але-ж тут вигадок нема.

Дор.

Не вірте, панночко; жартують ваші тато;

Не бійтесь..

Орг.

Я кажу...

Дор.

Впевняєте завзято,

Та хто-ж повірить вам?

Орг.

Мій гнів вам доведе...

Дор.

Ну, вірю я, так се-ж для вас на гірше йде:

Чи тож з поважною людиною такою

Як ви, ще й з довгою на тварі бородою
Такий зчинив ся глум? Та де-ж ваш розум?

Орг.

Цить!

Щось вільно розмовлять тобі притьмом кортить...
Я не люблю сього, прошу вас уважати.

Дор.

Хиба-б не сердючись не можна розмовляти?
Се вам на глум прийшла пікчемниця така,
Бо ваша панночка здалась не для сьвятка.
Він має думати над иньшими речами;
Та й щó вам за користь, що станете сватами!
На віщо вам, як ви з таким отсе добром,
Брать голого?

Орг.

Мовчить; хоч бідний він цілком,
Але за се він варт ще більшої пошани,
Бо певно вбогість та є вбогість без догани.
По над величними вона його знесе,
За те що занедбав добро земнеє все,
За те що не злюбив усе дрібне, дочасне
І покохав одно, що в віки не загасне.

Дор.

Я-ж поможу йому, коли його прийму,
Вернути все добро, що припада йому:
Се добрий шмат землі, краса, оздоба краю,
Але я й так його шляхетним уважаю.
Так, се він каже сам і ся його пиха
Не дуже до лица людині без гріха.
Бо хто себе віддав на те, щоб сьвято жити,
Той не дзвонити ме про рід свій знаменитий.
Правдиве зніженне побожного життя
З гордотою ніяк не звяжеш до пуття.
Але розмова ся вам робить недогоду,
То розберім його, а не його породу.
Невже такому ви дочку свою 'ддасте
Й не пожалкуєте ані разú про те?
Невже не бачите того, що не годить ся,
На чому шлюб такий запевно окошить ся?
Бо ті, що силоміць дівчїну віддають,
Справляють честь її на небезпечну путь.
А вірність у жінок залежить більш від того,
Чи їх за доброго дадуть, чи за лихого.
Коли в чоловіків на лобі є ріжки,
То винні в тім вони, а зовсім не жінки.
А бути вірною — то річ трудна й велика,
Як маєш бо-зна-щó на місце чоловіка.
І хто завязує дочці з нелюбом сьвіт,
За помилки її той Богу дасть одвіт.

Орг.

То небезпечна річ, про се ви погадайте.
Я сам не вмю жить, так ви мене навчайте.

Дор. Не зле було-б. як бї ви слухались мене.
 Орг. Не слухаймо її; то, дочко, все дурне.
 Що треба вам, про те мені найкраще знати.
 Хоч обіцяв я вас Валерові оддати,
 Але почув тепер, що він до карт меткий
 І в справах віри щось занадто вже легкий,
 Бо в церкві я його якось іще не бачив.

Дор. Чи хочете, щоб він там раз-у-раз маячив,
 Як ті, що йдуть туди на дивування всім?

Орг. Я не питаю вас, що бачите ви в тім.

(до дочки:)

Нарешті другий той у добрій з небом згоді,
 І скарбу кращого над сей шукати годі.
 Сей шлюб вам станеть ся вінцем бажань усіх,
 Він буде створений із любовців і втіх;
 Любов незраднующю побачить ваша хата;
 Ви жити будете мов тії голубята,
 Без сварок, без гризні, в спокої кожний час;
 Ви зробите його, чим хочете для вас.

Дор. Вона його вічим, як тільки дурнем, зробить.
 Орг. Що за язик!

Дор. Кажу, що він того заробить,
 Бо вплив його такий, що вибе всяку честь,
 Якая в папючки тепер у серці єсть.
 Орг. Ось не мішайте ся. замкніть лиш краще рота;
 Стромляти всюдї ніс велика в вас охота.

Дор. Усе що я кажу, верну я на ваш бік.
 Орг. Дарма працюєте, то й прикусіть язик.
 Дор. Як хто вас полюбив...

Орг. Не хочу я кохавня.
 Дор. Я вас люблю, дарма що в вас нема бажання.
 Орг. Ох!

Дор. Ваша честь мені на серці, та й ніяк
 Не хочу я, щоб вас висьміював усяк.
 Орг. Ви не замовкнете?

Дор. Велить мені сумління
 Не дасть вам скііти такого одружіння.
 Орг. Замовкни, гадино! твій безсоромний вид!...
 Дор. Ах, ви побожний пан; кричати вам не слід.
 Орг. Бо кров мою мутить балакання шалене.

Мовчи, кажу тобі, не говори до мене.
 Дор. Мовчу, хоч думаю те саме... Ну, нехай.
 Орг. Ти можеш думати, що хочеш, тільки дбай,
 Щоб нишком думати.

(до дочки:) Ну, годі вже, в татуса
 Все обмірковане, як треба.

- Дор. Я скажу ся,
Що мушу я мовчати.
- Орг. Не хвертник він, се так,
Але такий...
- Дор. (на бік) Еге, і пика мов личак.
- Орг. Що прихилить тебе як би не мали сили
Чесноти иньші всі...
- Дор. От цяцю наділили!
(Орган повертається до неї склавши руки на грудях, і слухає).
Як би се я була... Ну, так ніхто мене
Безкарно силоміць на шлюб не пожене,
Бо показала-б я хоч зараз після шлюбу,
Що жінка має чим віддячити нелюбу.
- Орг. Так тут зовсім нема ваги моїм словам?
Дор. Чого ви? я-ж хйба кажу що небудь вам?
Орг. А щож ти робивш тут?
Дор. З собою розмовляю.
Орг. Гаразд; провчу її, бо в'їдлива без краю.
Як дам ляца, то враз заціпить рота їй.
(Стає в таку позу, ніби хоче вдарити Дорину, повертається до неї з кожним словом, що говорить до дочки. Дорина стоїть мовчки).
- Ви, дочко, мусите вхвалити замір мій...
І вірте, чоловік... що вмів я вам обрати...
(до Дор.) А що, мовчвш?
- Дор. Бо вже не маю що казати.
Орг. Хоч слово ще скажи.
Дор. Охоти вже нема.
Орг. Бо я-б тебе піймав.
Дор. Чи я-ж дурна сама?
Орг. Вам, дочко, слід мені слухняністю платити.
Мого обранця ви повинні полюбити.
Дор. А я сьміялась би, та ще й під ніс йому. (утіхає)
Орг. Ви, дочко, маєте не дівку, а чуму,
Із нею від гріха втекти немає змоги.
Тепер мої думки геть збили ся з дороги,
Бо голова в огні від тих дурних розмов.
Піду хоч прохожусь, та втихомирю кров.

Сцена третя.

Марьяна, Дорина.

- Дор. Скажіть мені, чи ви язик свій загубили?
Чи треба, щоб і в сім вас иньші боронили?
Безглуздо хочуть вас до шлюбу потягти,
А ви не кажете ні слова навпроти.
- Мар. Щож з батьком діяти, як він такий упертий?

- Дор. Хоч дещо довести, щоб ту напасть одперти.
 Мар. Що?
 Дор. Що в душі любов з наказу не зросте,
 Що вам, а не йому, ви цару беретé,
 Бо тільки ради вас сю справу розпочато,
 То й мусите любити самі ви, а не тато,
 І що коли Тартюф його причарував,
 То треба щоб він сам вінець із ним узяв.
- Мар. Ох, сила батькова для нас така велика,
 Що я перед своїм роблю ся без'язика.
- Дор. Розважмо се: Валер любов одкрив вам сам.
 Скажіть, чи любий він, а чи не любий вам?
- Мар. Ой як же ти моє тим скривдила кохання!
 Дорино, чи тобі-ж робити се питання?
 Я серце все тобі відкрила сто разів
 І знаєш ти, який огонь його зігрів.
- Дор. Хто-ж знає, чи душа устами говорила,
 Чи справді ся любов вам серце зачепила?
- Мар. Не добре робив ти, що ти непевна в тім.
 Я й то любов мою вже показала всім.
 Так любите його?
- Дор. Кохання те безкрає.
 Мар. І він, здасть ся, теж так саме вас кохає?
 Дор. Я думаю.
 Мар. І з вас обох бажає всяк,
 Дор. Щоб одружити ся скоріш.
- Мар. А вже-ж що так.
 Дор. А шлюб із другим тим яку вам дасть надію?
 Мар. Скорійш ніж вийти, смерть собі я заподію.
 Дор. От і рятунок є, а я то й не туди...
 Умерти, та й зараз позбутися біди.
 Чого-ж вам треба ще? Се думка пречудова...
 Мене аж гніває така нікчемна мова.
- Мар. Дорино, щож се ти розгнівана така?
 Невже тобі дарма недоленька людська?
- Дор. Мені дарма про тих, що плещуть не до речі
 І так покірливо беруть біду на плечі.
- Мар. Так серце, бач, моє таке вже боязке.
 Дор. Любов йому велить, щоб стало ся тривкє.
 Мар. Хиба ж мою любов що небуть одмінило?
 А батька вмовити — то се-ж Валера діло.
- Дор. Але як батько ваш такий цупкий удавсь,
 Ще й у Тартюфа так завзято закохавсь,
 А слово першеє схотів тепер зламати, —
 Скажіть, чи тож Валер у тому винуватий?
- Мар. Але зневагою й відмовою тому,
 Як покажу я всім, хто в серцю моєму?

- Як ради його я, хоч любий він без краю,
Повинність доччину й дівочий стид зламаю?
Чи хочеш, щоб любов мою перед людьми...
- Дор.** Ні, ні, не хочу; щож, я бачу — ви сами
Тартюфа вибрали. Се помилка велика
Не радить брати вам такого чоловіка.
Навіщо воювать із вашим почуттям?
Се буде партія вельми користна вам.
Тартюф — ого! чи бач? а се хиба дурниця?
Бо пан Тартюф, нехай йому все добре сниться,
Ще хоч куди, таки хвороба не взяла,
І з ним побрати ся — то честь хиба мала?
Про його слава йде геть по всьому народову,
Він роду панського, він гарний і на вроду:
Там ушка аж горять, а вид немов цвите.
Ви в щасті цілий вік із ним проживете.
О Боже!
- Мар.** Для душі то втіха не маленька
Дор. Тулити любого Тартюфа до серденька.
- Мар.** Ой годі вже, не рви душі моєї в-край,
А краще помочи для мене пошукай.
Я згоджуюсь на все, що скажеш ти робити.
- Дор.** Ви батенька свого повинні вдоволювати,
Колп-б і мавпу він подружжем вам нарік.
Не плачте-ж; доля вам дає щасливий вік.
Ви в ночі в'їдете в його глухе містечко,
Дядьків і братіків там чималé гніадечко, —
Ви-ж дбати будете на тії всі роти.
А як у вищий сьвіт ви схочете ввійти,
То в гості підете, собі шукати втіхи,
До пані мерихи, або до судіїхи,
Вони-ж на складаний стілець посадять вас.
А прийде карнавал — ото веселий час!
Великий баль, музик аж дві кози заграє,
А то й кумедія з паяцом завітає.
Коли-ж ваш чоловік...
- Мар.** Мене вбиваєш ти,
А не подумаєш чим небудь допомогти.
- Дор.** Ні, вибачайте.
- Мар.** Ох, Дорино, Бога ради!
- Дор.** Ні, хай на кару вам се прийде без завади.
- Мар.** Дорино!
- Дор.** Ні.
- Мар.** Але наважусь я відкрити.
Дор. Тартюф ваш чоловік; беріть його, беріть.
Мар. Будь ласка; я-ж тобі одній усе звіряю.
Дор. Ви потартюфитесь, я в тому присягаю.

Мар. Як так, коли в тобі не бачу я жалю,
Нехай же мука та страшна, що я терплю,
Навчить мене, відкіль ратунку дождати.
Я знаю, чим своє все лихо враз порвати.
Дор. Верніть ся, годі вже; минув ся ввесь мій гнів.
Дарма про все, а вас хоч хто то-б пожалів.
Мар. Дорино, як мені такі терпіти муки,
То краще я сама звіму на себе руки.
Дор. Ось не журіть ся бо; скрутнувши де-не-де,
Ми не дамось. Але коханий ваш іде.

Сцена четверта.

Валер, Марьяна, Дорина.

Вал. Отсе недавно тут почув я вісти, пані,
Цілком мені нові і... певно не погані.
Мар. Що саме?
Вал. Про ваш шлюб з Тартюфом.
Мар. Батько мій
Такий замір поклав у голові своїй.
Вал. Ваш батько?
Мар. Він тепер із думкою новою.
Про се він розмовляв як раз оттут зо мною.
Вал. Невже се насправжкі?
Мар. А вже-ж що насправжки.
Він круто висловив про се свої думки.
Вал. А серця вашого яка постановва?
Скажіть.
Мар. Не відаю.
Вал. Се дуже чесна мова.
Не знаєте?
Мар. Ні.
Вал. Ні?
Мар. Щож діяти, скажіть.
Вал. Се добрий сужений і ви за його йдіть.
Мар. Ви радите?
Вал. А вже-ж.
Мар. По правді?
Вал. Безперечно.
Обранню вашому звіряйте ся безпечно.
Мар. Ну добре; так от так ви радите мене!
Вал. Мене послухатись вам діло не трудне.
Мар. Так саме, як і вам пораду сю давати.
Вал. Я радив, щоб свою прихильність показати.
Мар. Щоб вам сподобать ся, я раду сю прийму.
Дор. *(відходить у глуб сцени).*
Побачимо який кінець сьому всьому.

- Вал.** Так от яка любов! То ви мене дурили,
Як ви мені...
- Мар.** Про се ви досить говорили.
Ви щиро кажете, щоб я за того йшла,
Кого недоленька до мене привела.
І я кажу вам знов: я се зробити рада,
Коли від вас така спасенна йде порада.
- Вал.** Не виправляйте ся, бо винні тільки ви;
Ся думка з вашої повстала голови,
І ви знайшли тепер до чого причепитись,
Щоб слово схибити й во мною роздружитись.
Се добре сказано.
- Мар.** Кохаючи мене
- Вал.** Не дуже рвали ви серденько запальне.
Ви вільні думати, аби було бажаннє.
Мар. Так, вільний, і моє ображене коханнє
Вал. В такому заміру ще вас попередить.
Я знаю, перед ким любов мою зложить.
- Мар.** О, так, я певна в тім; привабить кожную другу
Заслуга ваша.
- Вал.** Ох, покиньмо сю заслугу!
Самі ви бачите, яка вона мала;
Я тільки думаю, що вниша-б приняла
Самотну душу сю, вона могла-б кохати
І розважити мене від отсієї втрати.
- Мар.** Не буде тяжко вам, що стратите мене;
Новее почуття ваш смуток прожене.
- Вал.** Зроблю що здужаю; вам легко зрозуміти.
Що й честь примушує за зраду так платити,
І що псвинен я шукати забуття,
А як над силу те — сховати почуття.
Бо вже перед людьми тому нема покути,
Хто любить серце те, що вас могло забути.
- Мар.** Се почуття, мабуть, шляхетнее вельмі.
- Вал.** І мусить здати ся таким перед людьми.
А щож ви думали? невже що до сконання
В душі я збережу палке до вас кохання?
Що, шлюб ваш бачивши, я другій не віддам
Те серце, що його тепер не треба вам?
- Мар.** Ні, навпаки, бо я того й сама бажаю;
Я рада щоб ся річ скоріш дійшла вже краю.
- Вал.** Ви раді?
- Мар.** Так.
- Вал.** Але доволі вже образ.
Я зараз же зроблю, як ваш велить наказ.
- Мар.** Гаразд.

- Вал. Так знайте ж ви, що ви самі звеліли
Зробити вчинок сей, що був мені над сили.
- Мар. Так.
- Вал. І що сей замір прийшов мені тому,
Що й ви вчинили так.
- Мар. Амінь тому всьому.
- Вал. *(відходячи)* Ну годі; саме в час я вас тепер покину.
- Мар. Найкраще.
- Вал. Був я тут остатнюю хвилину.
- Мар. То й з Богом.
- Вал. *(вертаючись)* Га?
- Мар. Чого?
- Вал. Чи ви мене звете?
- Мар. Приснилось вам.
- Вал. Як так, то я й піду. Про те
Прощайте, панночко.
- Мар. Прощайте.
- Дор. Як я бачу,
Ви розум стратили через химерну вдачу.
А я навмисне вам сварити ся дала,
Щоб тільки бачити, до чого-б річ дійшла.
Валере, паночку! *(хапає його за руку)*.
Вал. *(ніби нехотя)* Чого тобі від мене?
Дор. Ходіть сюди.
- Вал. Душа моя кишить шалене.
Пусти; зроблю я те, що радила вона.
Дор. Тривайте бо.
- Вал. Ні, ні, се річ непохитна.
- Дор. Ох!
- Мар. Я йому гідка, тому й біжить так швидко.
Піду-ж я, бо йому на мене глянуть брідко.
Дор. І та! Куди-ж се ви?
- Мар. Пусти.
- Дор. Ось не біжить.
- Мар. Ні, ні, Дорино, вже мене не зупинить.
- Вал. Я бачу що мій вид її гірший від хвороби,
Так визвольмо-ж її від нашої особи.
Дор. *(кидає Маряну й біжить до Валера)*.
Ви знов... Нехай вам біс! Якій вас кат жене?
Ідіть лишень сюди, та слухайте мене.
Вал. Які твої думки? *(до Дор.)*
- Мар. *(теж)* Що хочеш ти робити?
- Дор. Урятувати вас, а спершу помирити. *(до Валера:)*
Чого надулись ви? Скажіть — чи ви дурні?
- Вал. Ти-ж чула, що вона казала тут мені?
- Дор. *(до Мар.)* Чи ошаліли ви, що ви в такому гніві?
- Мар. Ти-ж чула тут сама слова його вразливі.

Дор. (до *Вал.*) Дурниця все: вона — я можу присягти —
Одно бажа, щоб вас для себе зберегти. (до *Мар.*)
Він любить тільки вас; я ручусь головою,
Що прагне він скоріш з'єднать вас із собою.

Мар. (до *Вал.*) Навіщо раду ви дали таку гидку?

Вал. А нащо радитись, та ще про річ таку?

Дор. Обое ви дурні. От краще обніміть ся.
Давайте руку (до *Валера*)

Вал. (даючи руку *Дорині*) Ну, та й що?

Дор. (до *Мар.*) І ви миріть ся.

Мар. Навіщо? (даючи руку)

Дор. Ну ходіть, не гайте дурно час,
Бо ви й не знаєте, яке кохання в вас.

Вал. (до *Мар.*) Не будьте-ж ви такі до згоди неохочі
І на людей хоч раз зведіть ласкаво очі.

Дор. Закоханий народ — дурний, скажу я вам.

Вал. (до *Мар.*) Чи я-ж не мав од вас образи почуттям?
Я без брехні скажу, що ви були злосливі,
Як легко мовили такі слова вразливі.

Мар. А в вас я вдячності не бачу а-ні-жé.

Дор. Про се на другий раз, доволі вам уже
Змагатись, час тепер від лиха рятуватись.

Мар. Яких же способів найперш нам треба братись?

Дор. Ми візьмемось до всіх і почнемо всіма.

Сьмієть ся батько ваш; але то все дарма.

А ви на батькові хамери завважайте

І перед ним себе покірною вдавайте,

Щоб, як наставе час що вже до шлюбу йти,

Було зручніш той шлюб на безрік затагти.

Аби задляти час, а врятуватись можна:

То ніби хворість вас якась непереможна

Напала, — а хіба-ж тоді звінчають вас? —

А там негарний знак, або недобрый час —

То мертве тіло вам на вулиці зустрілось,

Розбилося дзеркало, в ночі багно приснилось.

Найліпше-ж за те все — се те, що вас ні з ким

Не звяжуть силоміць, і звяжуть тільки з ним.

Найпаче-ж дбайте ви, — се добре задля діла, —

Щоб жадна тут душа у парі вас не зріла.

(говорить *Валерові* :)

Знайдіть прихильників і дбайте про одно,

Щоб сталось так, як вам обіцяно давно.

Ми в братові її підбудим духа може,

Та й мачуха її нам певно допоможе.

Прощайте.

Вал. (до *Марьяни* :) Щоб ми всі не вдіяли гуртом,

Мої надії всі, по правді, в вас цілком.

Мар. (до *Вал.*) Чи зникне, а чи ні та батькова химера,
Але як вийду я, то тільки за Валера.

Вал. Який же радий я! так я вже можу ждати?...

Дор. Ох, сі закохані ніколи не скінчать.
Ідїть, кажу.

Вал. (вертаєть ся) Тепер...

Дор. Чи він же перестане?

От ваші двері, йдїть. А от і ваші, пане.
(бере їх за плечі і розводить у різні боки).

ДІЯ ТРЕТЯ.

Сцена перша.

Даміс, Дорина.

Дам. Нехай мене побе на сьому місці грім,
Хай лають і кленуть мене на сьвітї всїм,
Як що з поваги я чи з óстраху до владї
На сього злодія не дам собі поради!

Дор. Будь ласка, втиште ся й не гнівайтесь притьмом.
Ваш батько, поки що, говорить язиком;
Не все те робить ся, що раді ми сказати.
До діла від думок далеко ще чвалати.

Дам. Я хочу довести усїм його брехні...
Коли-б на самоті зустрів ся він мені!

Дор. Помалу з ним, та ще не будьте й з батьком жваві!
Хай ваша мачуха орудує в сїй справі,
Бо на Тартюфів ум вона вже має вплив.
Щоб не порадила вона, він все-б зробив.
Здаєть ся, що вона його приворожила.

Дай Боже щоб се так! була-б то річ до діла.

Для ваших справ вона розмови з ним шука,
Щоб знати про той шлюб, що вас тепер ляка,
Про почутя його дізнатись і сказати,
Яке розладдя в нас із того може встати,
Як не відкинеть ся від сватання свого.

Тепер він молить ся — казав слуга його, —

Але сюди прийти він має за хвилину,

Так ви вже йдїть собі, а я його зустріну.

Дам. Я тут зістану ся, як будуть розмовлять.

Дор. Їм треба бути самим.

Дам. То можу-ж я й мовчать.

Дор. Жартуєте? ні, ви палкі завадто в гніві.

Всю справу зіпсують такі як ви дражливі.

Ідїть.

Дам. Я ніщечком послухаю розмов.
 Дор. Який бо ви! та йдіть, бо він уже прийшов.
 (Даміс ховаєть ся в кабінет, що в глибині сцени).

Сцена друга.

Тартюф, Дорина.

Тарт. (побачивши Дорину, головно говорить до свого лакея, що зістав ся в домі в середині).

Лоране! бережіть мою волосяницю
 І покаяний бич... Моліть ся, хай десницю
 Господь зведе на нас, а я вже мушу йти
 До в'язнів — ленту їм убогу принести.

Дор. (на бік). У лицемірстві він не знайде певно краю.

Тарт. Чого вам?

Дор. Хочу я...

Тарт. О Боже мій! благаю,
 Візьміть сю хусточку, та вже тоді й кажіть.

Дор. Що? як?

Тарт. Візьміть її та груди обінніть.

Ви так одягнені, що се вражає душу,
 Думки-ж нечисті я від себе гнати мушу.

Дор. Еге, як бачу я, слабенька в вас душа,
 Жіноче тіло вас так легко спокуша.
 Який се в вас горить огонь несамопитий?

А от мене зовсім не легко спокусити.
 Хоч голі-б ви були від пят до голови,
 Мене-б ні трошечки не спокусили ви.

Тарт. В розмовах трохи більш собі шукайте вплину,
 А як не хочете, то я вас тут покину.

Дор. Ні, я сама піду і вам тут спокій дам;
 Я тільки пару слів сказати вам маю,
 Що пані ма' прийти сюди з своєї хати
 У вас короткої розмови попрохати.

Тарт. Ох, згожуюсь.

Дор. Чи бач — увесь аж заяснів.

Так от що: здогад мій, як бачу, не змілив.

Тарт. Чи хутко прийде?

Дор. От неначе вже й надходить.

Так, се вона; піду-ж, щоб вам не перешкодить. (Іде з хати).

Сцена третя.

Ельмира, Тартюф.

Тарт. Нехай вас щедрий Бог по вік благословля
 І душу й тіло вам нехай оздоровля,

- І оцастить вас так, як тут бажати може
Найнизший зпоміж тих, що хвалять імя Боже.
- Ельм.** За сю зичливість я вам дякую вельми.
Чого-ж ми стоїмо? чи не посіли-б ми?
- Тарт.** *(сїдає)*. Якже ся маєте по вашій лихоманці?
- Ельм.** Гаразд; покинула мене тоді-ж у ранці.
- Тарт.** Не ради те моїх нікчемних молитов,
Від Милосерного рятунок вам прийшов.
Хоч, правда, в молитвах, що я до Бога мовив,
Просив я про ідно, щоб він вас уздорівив.
- Ельм.** Я вашій щирости турботи завдала.
- Тарт.** За вас найбільшая турбота все-ж мала.
Ох, замісь вас я сам хотів би слабувати.
- Ельм.** Любов до ближнього не слід надуживати.
За вашу-ж добрість я чолом вам оддаю.
- Тарт.** Ви заслужили більш, ніж те, що я роблю.
- Ельм.** Я хочу з вами в-двох про щось поговорити.
Гаразд, що тут ніхто не може перебити.
- Тарт.** Для мене, пані, то щасливий справді час,
Що тут на самоті прийшлось побачить вас;
Про се до Господа я заслав благання
І він отсе тепер зволив мої бажання.
- Ельм.** Я кілька щирих слів хотїла б обмінїть.
Відкрийте ся-ж мені й нічого не таїть.
- (Даміс не видний иньшим, відчиняє трохи двері і прислухаєть ся до розмови).*
- Тарт.** Ви звабили мене ласкавими словами,
Я-ж душу всю мою розкрию перед вами.
Найперш клену ся: я на тих гостей повстав,
Що чарів ваших блиск до себе прикликав,
Не яко ворог ваш, не з думкою лихою,
Але від щирости, що всюди править мною.
Душа збентежилась..
- Ельм.** Чи віри-ж я не йму?
Ви дбали на користь спасїнню мойому.
- Тарт.** *(тисне за руку)*. О так, зацевне так... найкращїї жадання...
- Ельм.** Ох, як ви тиснете!
- Тарт.** То щирі почування.
Вам лихо вдїяти? ні, думка не така
У мене; я скорїйш...
- Ельм.** Деж ваша се рука?
- Тарт.** Я вбрання мацаю, матерію дивлю ся.
- Ельм.** Та перестаньте бо, я лоскоту бою ся.
- Тарт.** Яка мережечка на диво, Боже мій!
Чого то за наш час не зможе хист людський!
Чи бачив хто коли таку тонку роботу?

Ельм.

Але вернімо ся до нашого клопоту.
Я чула, що Орґон думки вже відміня
І вам дочку 'ддає. То правда, чи брехня?

Тарт.

Казав він щось таке, але я вам признаюсь,
Що не за щастям сим я серцем побиваюсь;
Десь инде, в ив'шій бо, чудовнійшій красі
Увесь мій любий рай, мої бажання всі.

Ельм.

А вже-ж; ви на землі не любите нічого.

Тарт.

Не дав мені Господь, ох, серця камяного.

Ельм.

А я так думаю: спасенна ваша путь
І ваші всі гадки до неба просто йдуть.

Тарт.

То правда, нудим ся ми за довічним раєм,
Але й дочасної краси не забуваєм:
Препишний неба твір, урода чарівна
Побожні почуття зворушує до дна.
В таких, як ви, краса небесная відбилась,
У вас же найяснійш, найкраще засьвітилась.
На личку вашому небесні всі дива,
Ваш погляд очи всім і серце порива;
І я, дививши ся на вашу пишну вроду,
Склонив ся перед Тим, хто появив природу,
І в вашім образі я щиро полюбив
Найкращий з образів, де Він себе з'явив.
З початку я таки боявсь того кохання,
Бо думав, що воно диявольське паслання,
І був наважив ся не бачить вас ніде,
Гадав, що через вас душа до згуби йде.
Але в кінці слізнав, красо моя препишна,
Що то сьвята любов, а не жадоба грішна,
Що з соромливістю погодить ся вона,
І я сказав собі: люби, як серце зна'.
Я надто сьміливий, — се сам я почуваю, —
Що вашій добрости се серце поручаю,
Але надії всі мої у вас самій,
На заходи-ж свої не маю я надій.
Від вас я тільки жду собі добра, спокою,
Від вас терпіти-му, або всі муки згою;
Скажіть — і буду я щасливий чоловік.
Звеліть мені — і я страждати-му по вік.

Ельм.

Осьвітчили ся ви по правді досконало,
Хоч се мене, скажу, чимало здивувало.
Чи ви не мислили, ступивши на сей шлях?
Чи серця не могли озброїти в грудях?

Тарт.

Побожний чоловік, якого ймення всюди...
Побожний... а хіба-ж побожні — то й не люди?
Кого хоч раз ваш вид небесний осьвітив,
То вже не мислить він, бо розум загубив.

Сю мову може вам від мене дивно чути,
 Але я ангелом ніяк не можу бути.
 Як що вас гніває признання се моє,
 То в вашій ліпоті вина найбільша є.
 Заледве вбачив я надлюдське се сияння,
 Віддав я душу всю під ваше панування.
 Про ніжний погляд ваш не скажеш у словах,
 Він хутко геть прогнав з душі моєї страх,
 Подужав молитви, пости, покутні плачі
 І повернув до вас бажання всі гарячі.
 Зітхання й погляди про се казали вам,
 Тепер же віри йміть ще більш моїм словам.
 Коли-б же ви могли прихильною душею
 Хоч трохи зглянутись над мукою моєю,
 Коли-б у смуток мій спокою налили
 І до нікчемного раба свого зійшли, —
 Я так би поважав небесну вашу вроду,
 Як ще не шанував ніхто нікого з роду.
 Тоді за вашу честь не мали-б ви страху,
 Я-б не навів на вас недоленьку лиху.
 А всі папки отті, що їх жінки голублять,
 Все роблють голосно, порожню славу люблять,
 Прилюдно хвалять ся, що пощастило їм,
 Любови кожний знак показують усім,
 Довіру зраджують дурними язиками
 Й на вітварь власний свій наводять темні плями.
 Але такі як ми кохають і мовчать,
 І тайности чужі ховають під печать.
 Ми хочемо самі зістати ся в шанобі,
 Тому й страху нема укохавій особі.
 Хто любить нас, того неслава не торкне:
 Ми скрити вміємо заласе потайне.

Ельм. Я мовчки слухала всі ваші мудрування;
 Ви навпростець мені осьвідчили кохання.
 А що, як я до вас не мати-му жалю,
 Та й чоловіка ще про все повідомлю?
 А як дізнаєть ся він про такі зальоти,
 Мабуть любити вас не мати-ме охоти.

Тарт. Я знаю, серце в вас зlobі недоступне
 І ви за сьміливість пробачите мене,
 Бо люде немощні; о, в вас не буде гніву,
 За те, що я не скрив любов мою правдиву.
 Погляньте хоч самі на вид свій чарівний, —
 А в мене-ж тіло є, а ще-ж я не сліпий.

Ельм. Хоч иньша се могла-б не так як я прийняти,
 Але-ж я ласки вам бажаю доказати;
 Про се Орґонові я звістки не подам,

За те-ж ось річ яку зробити треба вам :
 Працюйте зараз же, та щиро, без омани
 На те, щоб став ся шлюб Валерів та Марьяни.
 Самі-ж повинні ви чужих зректи ся прав,
 Що другий через вас заледве не втеряв,
 Та ще...

Сцена четверта.

Ельмира, Даміс, Тартюф.

- Дам.** Ні, пані, ні; се слід переказати.
 Я недалеко був і чув з тієї хати;
 Здаєть ся, сам Господь туди мене привів,
 Щоб алодія сього гордоту я зломив,
 Щоб міг нарешті він прийняти од мене кару
 За нахрап, за свою облесливу машкару.
 Нехай же батько мій тепер побачить сам,
 Який злочинець тут осьвідчував ся вам.
- Ельм.** Дамісе, ні, не так; аби він шацував ся,
 Та ласки нашої достойним показав ся,
 Я обіцяла вже і слова не змилю;
 Здіймати бучу я душею не терплю.
 З дурниць таких жінки сьміятись тільки можуть
 І чоловікови спокою не трівожуть.
- Дам.** Робіть як знаєте, я вам не бороню,
 Але-ж і я нехай по своєму вчиню.
 Він підступом своїм, зухвальною пихою
 І так доволі вже сьміяв ся наді мною.
 Давно вже я держу в собі правдивий гнів;
 Доволі він у нас безладдя поробив.
 Доволі над моїм він батьком верховодив,
 Валерови й мені в коханні нашім шкодив.
 Нехай же батько зна все чисто, на голó!
 Се Небо способа тепер мені дало,
 Я дякую за сей випадок знаменитий:
 Занадто добрий він, щоб з рук його впустити.
 Я буду винний сам за нашу всю біду,
 Як що й тепер йому відплати не знайду.
- Ельм.** Дамісе!...
- Дам.** Ні, простіть; я добре розумію...
 З сії okazji страшенно я радію.
 Даремно будете відраджувать мене,
 І помста праведна злочинця не мине.
 Чого ще ждати нам? Не буду я баритись,
 І саме от тепер я можу вдовольнитись.

Сцена пята.

Оргон, Ельмира, Даміс, Тартюф.

- Дам.** Ви саме в час прийшли, щоб тут від нас почути
Цікаву річ, яка здивує вас мабуть.
Ви за свою любов діждали ся заплати;
Сей пан уміє вас за ласку шанувати,
І в щирости своїй, за все добро, що мав,
Сплямити вашу честь добродій забажав.
Я сам піймав його; на сьому місці, тату,
Він пані визнавав любов свою прокляту.
Її душа м'ягка і вдача мовчазна,
І скрити се від вас наважилась вона;
Але по мойому, се просто необачність,
І не сказати вам — була-б до вас невдячність.
- Ельм.** Про річ таку дрібну звичайно всі мовчать
І чоловікові спокою не мутять.
Від того наша честь іще не може впасти,
Як боронити ся ми вмієм від напасти.
А ви, Дамісе, теж промовчати-б могли,
Як би мені ваги хоч трохи надали.

Сцена шеста.

Оргон, Даміс, Тартюф.

- Орг.** Невже се правда все, що чув я? О мій Боже!
Тарт. Так, милий брате, я створівня але, негоже.
Такого грішника ще в світі не було,
Мізерне серце се гидотою пройшло;
Я все моє життя проводив у болоті,
Кохав ся над усе в злочинстві та мерзоті,
І бачу я, що Бог усіх моїх гріхів
Не стерпівши, мене скарати захотів.
Хай надають мені ще більш гріхів і бруду, —
Я боронити ся не зважусь і не буду;
А ви тому всьому, що кажуть, віри йміть
І в гніві вашому злочинця проженіть;
І скільки-б сорому від вас мені не впало,
Скажу я, що його мені ще буде мало.
- Орг.** (до сина). Ах, ти розбійнику! чи в тебе сором єсть
Такій сьвятій душі обріхувати честь!
- Дам.** Невже ви здаєтесь на хитру сю личину
І віри не ймете?...
- Орг.** *Замовкни, песький сину!*
Тарт. Нехай говорить він, не бороніть йому,
І щоб він не сказав, ви віри йміть тому.

На віщо ви мене так судите прихильно?
 Про чесноту мою непевним бути вільно.
 Чи ви звіряєтесь на те, чим я здаюсь?
 Від того кращим я ні трохи не зроблюсь.
 Моє обличчє вас негоже ошукало.
 А справжнього добра в мені занадто мало.
 Мов добрий чоловік я сподобавсь усім,
 Але по ширости нікчемний я зовсім.

(до Даміса :) Так, синочку, скажіть, що зовсім я пропащий,
 Що зрадник, злодій я, розбійник непутящий;
 Знайдіть мені ще більш образливе імя, —
 Не сперечати-мусь, бо винен тільки я.
 І я навколішках ганьбу приймати буду
 Як кару за гріхи від праведного суду.

Орг. (до Тарт.) Доволі, братіку.

(до Даміса) Чи в тебе є душа?

Ледащо!

Дам. Як! невже вам серце поруша?...

Орг. Цвть, бидло!... встаньте бо, мій брате милостивий.

(до сина) Мерзенний!...

Дам. Віш...

Орг. Мовчи!

Дам. То се за мій правдивий...

Орг. Мовчи, бо я тобі всі руки потрощу.

Тарт. Я ради Господа того не поущу.

Вгамуйтеся, брате; перш прийму я всі напасти,
 Ніж в голови його дам волосині впасти.

Орг. (до сина). Невдячний!

Тарт. Згляньте ся на його; от я сам

Навколішки стаю... (Падає на коліна).

Орг. (теж на колінах, до Тарт.) О Боже!... Годі вам...

(до сина) Ледащо! подивись!

Дам. То...

Орг. Цвть!

Дам. Як?...

Орг. Цвть! ні слова!

Неславити його твоя душа готова.

Я знаю, за що ви на його встаєте,

І жінка й діти всі його ви цькуєте.

Вам сорому нема всіх заходів ужити,

Щоб сей побожний пан не став у мене жити.

Але всім заходам не вигнати його;

Його я пригорну до сёрденька мого.

І щоб приборкати лиху мою родину,

За його я віддам дочку мою єдину.

Дам. Чи ви примусите, що згодить ся вона?

Орг. Сьогодні в вечері, собако навісна.

- Я дам себе в-знаки, я не вкорюсь нікому;
 Вже час навчити вас, що я господарь дому.
 Ну, зараз же мені навколішки ставай
 І в пана доброго пробачення благай.
- Дам.** У сього злодія? в облесника такого?!
- Орґ.** Ага, ти знов своє! ти брешеш знов на його!
 Ціпок! де мій ціпок!...
- (до Тартюфа)* Не здержуйте мене!
- (до сина)* Геть з двору зараз же! іди собі, свине!
 Та щоб не сьмів сюди ніколи наvertатись.
- Дам.** Так, я піду, але...
- Орґ.** Вивось ся, годі длатись.
 Знай: спадщини тобі я в вік не відпишу,
 А то що я сказав, проклоном завершу.

Сцена сема.

Орґон, Тартюф.

- Орґ.** Сьвятій людині так за все добро віддячив!
Тарт. Хай Бог його простить, як я йому пробачив...
 Коли-б ви знали, як душа моя болить,
 Що з братіком мене бажають роздружить.
- Орґ.** Ох, ох!
- Тарт.** Як думаю про ненависть людськую,
 То в серденьку таку велику муку чую...
 Ох, груди стіснуло... і духу вже нема...
 Не можу мовити... сеж певно смерть сама.
- Орґ.** *(плачучи біжить до дверей, куди він вигнав сина).*
 Розбійнику! чому тебе пустив я з хати!
 Було-б тобі спершу всю спину полатати!
- (до Тарт.)* Вгамуйтеся, братіку, і серденька не рвіть.
- Тарт.** Доволі прикрости; вже час її скінчить.
 Клопоти я приніс у вашу всю родину,
 То краще я зроблю, як вовсім вас покину.
- Орґ.** Се жарти?
- Тарт.** Тут усі на мене дишуть злом
 І честь мою хочуть обкидати багном.
- Орґ.** Ви-ж бачите, що я не слухаю нікого.
- Тарт.** Не кинуть вороги заміру навісного:
 Що-дня шептати-муть, аж поки й буде те,
 Що на останку ви їм віри поймете.
- Орґ.** Ні, братіку, ні в вік.
- Тарт.** Ох, брате, превелика
 У жінки сила є — вмовляти чоловіка.
- Орґ.** Ні, ні.
- Тарт.** Рушати час. Пустіть же ви мене.
 Нехай ніхто вже більш Тартюфа не клене.

Орг. Зістаньтесь; не пущу, от, щоб мені пропасти!
Тарт. То доведеть ся знов терпіти всі напасти.
 Але, як хочете...

Орг. А!
Тарт. Добре, буде так.

Але я стану вже поводитись инак;
 Бо честь — то ніжна річ; як побратим правдивий,
 Не дам я, щоб її доткнув язик злосливий.
Орг. Дружину вашу скрізь я буду обминать.
 До неї, всім на злість, повинні ви вчашать.
 Дразнити сьвіт увесь готовий я душею;
 Нехай же бачуть вас що-раз у-парі з нею.
 А щоб відчули більш зневагу всю мою,
 Я вам за живота добро своє 'здаю;
 І зараз же, щоб нам з сим ділом не барить ся,
 Спвшу папери всі по формі, як годить ся.
 Вірненький друг, ще й зять, дорогший є мені
 Від жінки, від дітей і всякої рідні.
 Не будьте-ж до мого дарунку неласкаві.
Тарт. Господня воля хай справдять ся в кожній справі.
Орг. Сердешний! Ну, ходім, та й спвшемо як слід;
 Нехай від заздности не тямить ся мій рід.

(Конець буде).

Переклав

В. Самійленко.

ТАРТЮФ.

КОМЕДІЯ В ПЯТИ ДІЯХ — МОЛІЄРА.

ДІЯ ЧЕТВЕРТА.*)

Сцена перша.

Клеант, Тартюф.

- Кле.** Про се вже всі кричать, і вірять, що ті вісти
Для чести вашої не принесуть користи.
Я вас, добродію, до речі тут зустрів,
І щиро вам скажу про сеє пару слів.
Я не силкую ся збагнуть сю річ до краю;
В найгіршім разі так я все се уявляю:
Невинні ви цілком, а винний сам Даміс,
І скаргу ту па вас несправедливо заніс.
По християнському було-б забуть образу
І помсту всяку геть з душі прогнати зразу.
Невже ви схочете за сварку вашу з ним,
Щоб вигнано його, щоб кинув він свій дім?
Я ще таки скажу, і в тім брехні не буде:
Вже ремствують на вас тепер за се всі люде.
Послухайте-ж мене, всім спокій поверніть
І справи вашої на гірше не ведіть.
На божу волю весь великий гнів оддайте
І батька з сном знов до згоди приєднайте.
- Тарт.** Ох, і моя душа до згоди теж вола';
Я не додержую на його й крихти зла,
Я вибачив йому, я вже не нарікаю,
Йому-б я сам служив так щиро, як здолаю;
Та божий інтерес на те не призволя:
Як що він буде тут, я вийду відсіля;

*) Див. кн. VII, стор. 59—90.

А як що я тепер, по тій страшній зневазі,
 До згоди з ним прийду, то страчу на цовазі.
 Тоді вже Бог-зва-що про мене здасть ся всім:
 Що я з політики вдаю себе плохим,
 Та й скажуть, що себе я винним почуваю,
 Незлобністю-ж душі свій острах покриваю,
 І що на те його карати не схотів,
 Щоб міг забути він на мене ирравий гнів.

Кле. Виправдуетесь ви барвистими словами
 Й відбутись хочете непевними думками,
 Але втручатись вам чи слід до божих справ?
 Хиба злочинця Бог і сам би не скарав?
 Зіставте-ж Богови за гріх людей карати,
 А нам наказує він тільки їх прощати.
 Не думайте й про те, що скаже цілий сьвіт,
 Як що ви дбаєте про божий заповіт.
 Як! через те, що хтось якось подумать може,
 Ви будете з людьми поводитись негоже!
 Ні, ні, робімо так, як небо нам велить,
 А иньший клопіт нас нехай не туманить.

Тарт. Я вам уже сказав, що гніву я не маю
 І божу заповідь я тим задовольняю;
 Але-ж закону Бог того не положив,
 Щоб я з зневажником моім у-купі жив.

Кле. А чи велить вам Бог схилити ся до того,
 Що батькови його прийшло не знати з чого?
 Жадати, щоб усе добро він вам оддав,
 Якого брати ви не мали жадних прав?

Тарт. Хто знати-ме мене, вгада мій замір чистий:
 Не скаже, що я дбав для власної користи.
 Що всі мені скарби? який мені в їх зиск?
 Ні, не приваблює мене фальшивий блиск.
 Коли-ж я й згódив ся те все добро прийняти,
 Що пан Орґон мені ласкавий був віддати,
 То се я через те зробив, що мав я страх,
 Щоб не погинуло воно в лихих руках;
 Щоб не дістало ся воно комусь такому,
 Хто прогайнує все не на користь нікому;
 А я-ж узяв його для однієї мети:
 Щоб небо вславити та ближнім помогти.

Кле. Ваш делікатний страх обличте ви ласкаво,
 Щоб той не плакав ся, хто ма' на спадок право.
 Ні, хай бере своє, та й сам відповіда,
 А клопотати ся про те вам не впада.
 Та краще-б він усе добро те марно стратив,
 Ніж за шахрайство-б вас хто небудь винуватив.
 Аж дивно бачити, як хто без сорома

Великі дари охоче так прийма.
 Правдива щирість теж закони мусить мати.
 Хто вчить наслідників законних обдирати?
 Коли-ж ви маєте такі думки, що там,
 Де жити-ме Даміс, не можна жити вам,
 То краще-б вам було тихесенько самому
 Почесно геть піти з Оргонового дому,
 Ніж дождати ся таких печутих справ,
 Що сина рідного з оселі він прогнав.
 Було-б повинністю порядної людини,
 Добродію...

Тарт. Уже пів четвертої години,
 Добродію; я звик молити ся в сей час,
 То ви вже вибачте, що я покину вас.

Кле. Ах!

Сцена друга.

Ельмира, Марьяна, Клеант, Дорина.

Дор. (до Клеанта). Пане, згляньте ся, обстаньте й ви за нею:
 Як би ви знали, як терпить вона душею!
 Той шлюб, що батько їй сьогодні назначив,
 Її душу рве весь день і серце їй розбив.
 Пан зараз буде тут. Зберімо-ж наші сили,
 То може-б силоміць, чи хитрощами збили
 Несчастий той замір, що всіх турбує нас.

Сцена третя.

Орґон, Ельмира, Марьяна, Клеант, Дорина.

Орґ. Я радий, що знайшов усіх у-купі вас.
 (до Мар.) Ну, дочко, сей контракт вас має звеселити,
 Та ви вже знаєте, що може він містити.

Мар. Для Бога, таточку, що зна мої жалі,
 Як що зворушигь вас що небудь на землі, —
 Природній права забудьте в сю годину.
 Вкоряйтесь вам свою не силуйте дитину.
 Не змушуйте, щоб я на вирок ваш такий
 До суду божого несла свій плач тяжкий.
 І се життє моє, що через вас я маю,
 Несчастим не робіть, не вівечте до краю.
 Коли вже я свої надії загублю —
 Із тим з'єднати ся, кого я так люблю,
 То хоч одну мені ви ласку ще вробіте
 І світу з нелюбом, благаю, не вьжіте.
 О не гнітїть мене вагою прав своїх,
 Щоб я не вдіяла якийсь великий гріх.

Орг. *(почуває жаль)*. Не треба м'якшати, як легкодухі люде.

Мар. Любіть же ви його, мені байдуже буде;
Кохайте, дайте все йому добро своє;
Як мало ще того, — додайте все моє;
Я згожу ся на те, я все віддам без болю,
Та сёрденька мого не дайте ви в неволю.
І краще в монастир дозвольте йти мені,
Нехай дотліють там мої останні дні.

Орг. Отсе-ж ті донечки: вже зараз і в черниці,
Як батько з голови їм вибива дурниці.
Але чим більше він нелюбий вам, то тим
Ще більш достойною з'явись ся перед ним.
Убийте шлюбом сим до любощів охоту
І голову мою позбавте від клопогу.

Дор.

Орг. А тож!...
Примовчуйте; ще не прийшов ваш день.
Щоб я вас більш не чув; мовчіть! аві телень!

Кле.

Орг.

Як що пораду ви не приймете вражливо...
Поради ваші всі — прегарнії на диво.
Вони розсудливі, я дуже їх люблю,
Але приймати їх, пробачте, не волю.

Ельм. *(до Орг.)* Дививши ся на вас, не тямлю, що до чого;
Не розумію я засліплення такого.

Гаразд же ви йому себе запродали,
Коли й сьогодні ще шам віри не няли.
Орг. Простіть, я вірю в те, що бачуть власні очі.

Я знаю, боронить Даміса ви охочі,
І ви бояли ся, щоб він не показав,
Як гідко скривдити сердешного бажав.
Нарешті ви були збентежені так мало,
Що вам повірити в'їяк не випадало.

Ельм. Хиба-ж, як хто сказав, що нас посьмів кохать,
Повинна наша честь прит'юмом на гвалт кричать?

Чи бути иньшої відповіді не може,
Як гнівом блискати, як лаятись негоже?
А я такі слова приймаю просто в жарт,
Чинити-ж вибухи, по м'якому, не варт.
Чесноту я люблю, та лагідну, без крику;
Я не волю собі недоторканість дьку,
Що в зуби й пазурі невинність прибира
І за найменчу річ вам очі видира
Хай не карає Бог чеснотою такою!
Я буду вірною, не бувши сатаною.
І слово простее, але непривітне,
Зальотника не згірш від мене прожене.

Орг.

Ельм.

Я тямлю все, мене не збити з пантелику.
Дивуюсь на таку невіру превелчку.

- Але як що сами побачите ви те,
Про що ми кажемо, чи віри поймете?
Побачу?
- Орг.
Ельм. Так.
Орг. Овва!
Ельм. А що, як я здолаю
Розкрити очі вам тм способом, що маю?
Плетіть!
- Орг.
Ельм. Ну й чоловік! Одно мені скажіть...
Коли не хочете, то віри нам не йміть,
А уявіть собі, що се могло-б тут бути,
Що ви могли-б те все побачити й почути, —
То що сказали-б ви про любого свого?
Орг. Сказав би... не сказав нічого-б, і того
Не може бути.
Ельм. Вже вас досить ошукали;
Доволі й ви мені брехнею дорікали.
Так отже залюбки в сій хаті. в сей же час
Поставлю свідка я — нікого-ж, тільки вас.
Орг. Гаразд. Побачу-ж я. піймавши вас на слові,
Чи ви обіцянку свою справдіть готові.
Ельм. (до Дор.) Скажіть, щоб він прийшов.
Дор. Розумний він, глядіть, -
То може й у сильце так слоха не влетить.
Ельм. Найлегше дурить вас людвн, що нам мила.
До того-ж і пиха його затуманила.
(до Дор.) Пришліть його.
(до Клеанта і Марьяни) А ви — вам вийти слід обом.

Сцена четверта.

Ельмира, Оргон.

- Ельм. Поставмо так сей стіл, і скрийтеся під столом.
Орг. На віщо?
Ельм. Вам тепер сховати ся конечно.
Орг. Чого-ж під стіл?
Ельм. То що? примощуйтесь безпечно.
У мене в голові є думка, в тую-ж мить
Ви зрозумієте Ну, дізьте-ж, та сидіть
Тихенько так, щоб вас не чули і не зріли.
Орг. Вам потурати більш уже немає й сили,
Та ну, побачимо, який із вас митець.
Ельм. Переконаєтесь у всьому під ківень.
(Оргонови, що вже під столом)
Ви свідком будете двачної розмови,
Та не турбуйте ся і не бентежте крови;

Не гвівайтесь на те, що я йому скажу,
Через розмову ту я правду покажу.
Коли на те пішло, я взяти мушу маску
І до облесника показувати ласку.
Стидку його любов я ніби-то прийму,
Одвагу виявить, спромогу дам йому.
Але я ради вас, та щоб його скарати,
Прихильність прибрану бажаю показати;
Тому скінчу я враз, як здасть ся вам, що вас
Я добре впевнила і що скінчити час.
На вас лежати-ме жагу його спиняти,
Як знайдете, що більш не можна попустити,
Що досить бачили, щоб правдоньки дійти
І що дружину вам пора оберегти.
Та власний інтерес ховати в вашій мочі...
Вже йде... Так ви-ж йому не кидайтесь на очі.

Сцена пята.

Тартюф, Ельмира, Орґон під столом.

Тарт.

Мені сказали там, що звали ви мене.

Ельм.

Я маю дещо вам одкрити потайче

Замкніть же двері перш, ніж стану я казати,

Та гляньте, чи ніхто не може нас піймати.

(Тартюф замикає двері і вертаєть ся).

Такого лишенька не треба нам зовсім,

Яке нам трапилось недовго перед сим;

Тоді ми вскочили були по саму шию.

Боялась я за вас, так що й сказати не вмію.

Ви бачили, що я старала ся в той час

Даміса втишити, щоб він мовчав про нас,

Хоча пригнічена турботою моєю,

Не догадалась я те все назвати брехнею.

Та Бог не дав, щоб те скінчилось чимсь лихим,

І забезпечені ми більш, ніж перед тим.

Прогнала хмари всі міцна до вас шаноба;

Мій чоловік на вас не гляне вже зпід лоба.

Він з пльоток сьміючись такий нам дав наказ,

Щоб ми зіходились до пари раз-у-раз.

Тому я й не боюсь, що мати-му нагану

За те, що з вами в двох тут розмовляти стану.

Хоч може серце се занадто поспіша,

Та знайте, що й моя горить до вас душа.

Тарт.

Сієї мови я не здужаю збагнути:

Ранійш доводилось од вас на те чути.

Ельм.

Як що відмова та вас досі обража,

Жіноче серденько — вам річ зовсім чужа,

І ви не знаєте, що має розумітись,
 Коли ми почнемо так легко боронитись.
 Хоч ми й закохані, то почуття в той час
 Із соромливістю змагаєть ся ще в нас.
 Яке-б це мали ми правдивее кохання,
 Ми все стигаєм ся отвертого визнання
 І ми бороним ся, хоч видно по очах,
 Що наше серденько у вас уже в руках,
 Що тільки гонор нам шорсткі слова диктує
 І що відмова та вам любовці віщує.
 Се дуже сьміливе, що тут я визнаю
 І соромливість тим я скривдила свою,
 Але вже стало ся, що я вам се сказала...
 Скажіть, хиба-б же я Даміса зупиняла?
 Хиба-б я залюбки — згадайте се ще знов —
 Так довго слухала розмову про любов?
 Невже в річах таких була-б така прихильва,
 Як би від спочуття сама була я вільна?
 А чуючи про вас, що шлюб ви берете,
 Я відмовляла вас, не згодилась на те.
 Щож мало значити таке моє вмовляння?
 Що мала я до вас прихильні почування,
 Що володіть сама бажала серцем сим,
 Що не хотіла ним ділити ся ні з ким.
 Добродійко, слова такі без краю мило
 Почути з любих уст, що серце полюбило.
 Повірьте, що мені солодкий мед сих слів
 Блаженства почуття по всій душі розлив.
 Подобати ся вам — то всі мої бажання,
 Задовольняти вас — найвище рювання.
 Але, прошу, нехай не в гнів то буде вам,
 Що трохи не дойму я віри сим словам.
 Я можу думати, що се слова лукаві,
 Аби пошкодити мені в весільній справі.
 Я, пані, навпростець, по щирости скажу,
 Що до сих слів тоді довіру покажу,
 Як ласки вашої, якої так жадаю.
 Не тільки на словах, а в дійсности дізнаю
 І віру зацеплю в душі своїй на вік,
 Що з ласки вашої я щасний чоловік.

Тарт.

Ельм. *(навмисне кашлянувши).*

Еге, які бо ви швидкі та нетерплячі;
 Так хутко стратите всі почуття гарячі.
 Я тут найкраще вам осьвідчення чиню,
 Я так стараю ся, а вас не вдовольню...
 Чи тільки вас тоді я впевнити здолаю,
 Як із прихильністю дійду вже аж до краю?

- Тарт.** Чим менше гідний хто, тим менше щастя жде
І на самі слова надій не покладе.
Щасливій доленьці ми віри не діймаєм,
Аж поки в дійсности щедрот її вазнаєм.
А я прихильности не заробив нічим,
Та якже вірити мені ознакам сям?
Ні, не виевню ся я на мову ні на яку.
Аж поки справжню ви дасте мені ознаку.
- Ельм.** Яквй гарячий пал, що й перешкод не зна!
Як душу він мені збентежує до дна,
Як пута він кладе на серденько жіноче
І як потужно він бере собі, що хоче!
Чи й способу нема боротись проти вас
І ви вже не дасте спочинку хоч на час?
Але чи можна-ж так суворо намагатись
І разом усього так палко допевнитись?
Надуживаючи прихильні почуття
Тієї, що вже сил збулась до бороття.
- Тарт.** Коли-ж приймаєте любов мою гарячу,
То чом певнійшого я доказу не бачу?
- Ельм.** Та якже зважусь я на те? а божий страх?
А небо, що у вас щоденно на устах?
- Тарт.** Коли се страх, що нам не буде з н-ба згоди,
Я легко збавлю вас такої перешкоди;
Хай серця нашого не здержує вона.
- Ельм.** Але небесний суд — то, кажуть, річ страшна.
- Тарт.** Я сьмішні сї страхи відразу вам розвію.
Вагання зняти всі я дуже добре вмію.
Так, небо деяких не дозволяє втіх,
Порозуміти ся-ж з ним можна в справах сих.
Така наука є, щоб, як потреба каже,
Вільнійше попускать сумління, що нас вяже,
І вчинкам нашим злим оправданне знайти,
Як що ми робим їх для чистої мети.
Ви потім навчитесь як слід сїї науки,
А поки-що себе мені віддайте в руки;
Без ляку вдовольніть огонь бажань моїх,
А винний буду я й візьму на себе гріх.
(Ельмира кашляє дужче).
Ви кашель маєте.
- Ельм.** Я стралиця, та й годі.
- Тарт.** А чи не стане вам пастилька ся в пригоді?
- Ельм.** Се кашель навесний, тепер уже мабуть
Ніякі пастильки його не проженуть.
- Тарт.** Се неприємна річ.
- Ельм.** Така, що й не сказати.
- Тарт.** Нарешті легко вам вагання геть прогнати.

Тут ваша таїна сховаєть ся на вік,
 Лихе-ж не зло само, а рѳзголос і крик.
 Скандал перед людьми вражає справді віру,
 Але не є гріхом грішити потай-миру.

Ельм. *(кашляє дужче і стукає об стіл).*

Я бачу, що мені вкоритись час прийшов
 І все віддати вам, що віддає любов;
 Що меншим коштом я не сьмію сподіватись
 Задовольнити вас і з вами сквітуватись.
 Се сумно вдїяти, по правді вам скажу,
 Я зовсім не-хотя переступлю межу;
 Але коли вже так ведуть мене до того,
 Як віри все не ймуть, не слухають нічого,
 Коли запевнитись бажають виразнійш,
 То вже послухаєш людей і вдовольниш.
 Коли в сїм по́слуху образа буде Богу,
 Зле буде з тим, хто звів мене на сю дорогу.
 І певно, що не я вину собі візьму.

Тарт. Так, пані, я прийму; а про вину саму..

Ельм. Прошу вас, відчпніть та визирніть із хати,
 Чи чоловіка там де небудь не видати.

Тарт. І що вам за печаль журити ся за ним:
 Ми можем сим пацком крутити як дурним.
 З таємних сих розмов раліє він без міри.
 Коли-ж побачить що, то всеж не пійме віри.
Ельм. Дарма; ви всеж таки, прошу я вас, підїть,
 Та за дверима скрізь гарненько позираїть.

Сцена шеста.

Орґон, Ельмира.

Орґ. *(вилазючи зпід стола).*

Отсе скажу! Чи хто видав таку личину!
 Я аж не тямлю ся, я з гніву тут загину.
Ельм. А ви вже й вилізли? Так що се? жарт для вас?
 Іще ховайте ся, бо зовсім ще не час.

Чекайте до кінця, щоб знати в-очевидки,
 А не звіряйте ся на всякі прості сплітки.
Орґ. Чи пекло бачило тварину більш гидку!
Ельм. О Боже! на щож так судити на швилку!
 Ні, дайте впевнить вас, та вже тоді й гнівіть ся;
 Не поспішайте так, бо можна помилить ся.

(Ельмира становить Орґона за собою).

Сцена сема.

Тартюф, Ельмира, Орґон.

Тарт. *(не бачучи Орґона).*

Сприяє все мені задля моїх утіх.
Я добре обдививсь по закутках усіх:
Нікого там нема, і в думкою ясною...

(В той час як Тартюф наближається простягнувши руки, щоб обняти Ельмиру, вона відхиляється і Тартюф бачить Орґона).

Орґ. Заждіть, не кваптесь так з любовною жагою,
І серденька свого так дуже не паліть.
Ага! сьвята душе! вже годі нас дурить!
Як легко спокуша вас біс до злого вчину!
Ви сватали дочку, а зводили дружину.
Я все не розумів, до чого ви йдете
І ждав, що скажете ви щось зовсім не те,
Але вже в дослідом дійшлося тепер до краю
І більше доказів я мати не бажаю.

Ельм. *(до Тарт.)* В тім, що зробила я, для мене честь мала,
Але до сього я примушена була.

Тарт. *(до Орґ.)* Як! ви вже певні!

Орґ. Ну, без крику; не вгинайтесь,
І зараз же мені з будинку вибирайтесь.

Тарт. Але замір...

Орґ. Не час розмовам про замір;

Тарт. Вам треба зараз же покинути сей двір.
Се вам іти відсіль, хоча ви й горді, пане;
Будинок мій, нехай про се відомо стане,
І я вам покажу, що ся крутя гидка
І сварка ся мене ні трошки не зляка.
Що ганючи мене не легко дійдуть справи,
Що в мене спосіб є робити пляч лукавий,
За небо скривджене помститись і скарать
Тих, що тепер мене так вигнати хотять.

Сцена осьма.

Ельмира, Орґон.

Ельм. Про що він тут казав? і що се визначає?

Орґ. Боюсь я, далєбі; так, жарту в сім немає.

Ельм. Як?

Орґ. Помилку свою побачив я з сих слів.

Той запис на мій дім клопоту наробив.

Ельм. Який там запис?
 Орг. Так, се діло вже пропало,
 Та й пнвша річ мене турбує ще чимало.
 Ельм. Що знов?
 Орг. Дізнаєтесь. Але загляну в мить,
 Чи певна скринька там у хаті ще стоїть.

Д І Я П Я Т А.

Сцена перша.

О р г о н , К л е а н т .

Кле. Куди ви біжите?
 Орг. Чи знаю-ж я!
 Кле. До ладу
 Було-б, гадаю, перш усім зійтись на раду
 І в сій пригоді щось намислити гуртом.
 Орг. З сією скринькою збентеживсь я цілком.
 Про пнвше тяжко так не міг би я журить ся.
 Кле. То певно в скриньці тій поважна таємниця?
 Орг. Сю саму скриньку мій нещасний друг Аргас
 На схованку до рук віддав мені в той час,
 Як утікав; ми з ним найбільшу приязнь мали.
 Він говорив мені, що там лежать шпарґали,
 Його-ж добро й життя залежало від їх.
 Кле. На віщо-ж віддали ви їх до рук чужих?
 Орг. Се сталося так: моє сумління винне в тому.
 Якось признав ся я про се тому гидкому;
 Як став же радить він, то я вже й сам зпайшов,
 Що краще скриньку ту віддати йому на схов,
 На те, щоб відректись найменший мав я клопіт,
 Як би за скриньку ту взяли мене на допит,
 І щоб сумління вже свого не боячись,
 Незгідно з правдою я міг заприсягтись.
 Кле. То кепсько; так мене, принаймні, се вражає.
 Той дар і тайна та, яку від вас він має, —
 Коли вже щиро вам сказати погляд свій, —
 Ви в необачности замислили своїй.
 Ви віддались йому довірою такою:
 Сей чоловік держить на вас готову зброю
 І гнівати його — то небезпечна річ.
 Вам треба-б лагідно його позбутя з пліч.
 Орг. І він здавався мені таким сьвятим та божим,
 А в серці був таким нещирим і негожим!...

Як старця я тоді приняв його й пригрів!...
 Ні, вже зрікаюсь я тепер сьвятих людців.
 Я їх стрівати-му гидливістю страшною
 І буду задля їх найгіршим сатаною.

Кле. Еге, отсе вже в вас палкий знадто гнів;
 Ваш розсуд лагідний за вітром полетів.
 Правдивий розум вам не робить більш прислугу;
 З одної крайности ви кинулись у другу.
 Ви помилку свою побачили в сей час,
 Що ширість брехана приваблювала вас;
 Але не бачу я потреби, щоб ви впали
 Ще в більшу помилку і першу тим справляли,
 Змішавши в один гурт нікчому-брехуна
 З людиною, яка неправди в вік не зна.
 Вас одурив шахрай, з одвагою такою,
 Бундючним виглядом і міною пісною, —
 То вже здаєть ся вам, що всі такі як сей,
 Що вже побожности нема проміж людей.
 Такі дурві думки безбожні можуть мати,
 А вам годилось би чесноту відрізняти.
 Не кваптесь полюблять людину в одну мить;
 У сьому ділі ви серединою йдіть:
 Личині прибраній шавоби не давайте.
 Але й побожної душі не ображайте.
 Коли-ж не можна вам без помилок таких,
 Тоді вже краще ви впадайте в перший гріх.

Сцена друга.

Орґон, Клеант, Даміс.

Дам. Чи справді, батьку, той шахрай на вас чигає,
 Від вас усе добро в непамять повергає?
 І в гидості своїй, що будить правий гнів,
 З чесноти вашої на вас же сітку силів?

Орґ. Так, сину, і душа моя болить без краю.

Дам. Ага! ну, то йому я вуха повтпнаю.
 З напасником таким вагати ся не час;
 Мій клопіт, щоб його прийняти геть од вас,
 Я задавлю його, то швидче буде справа.

Кле. От так, як бачите, говорить молоде жвава.
 Вгамуйтеь трошечки і втиште гнів палкий;
 Ми під таким царем і вік тепер такий,
 Що не насильство нам у справі допоможе.

Сцена третя.

Пані Пернель, Орґон, Ельмира, Клеант,
Марьяна, Даміс, Дорина.

- П. Перн.** Що се? я чую, тут таке страшне, негоже!
Орґ. Се новина, що їй оттут я сьвідком був.
Як бачите, собі подяки я здобув
За клопоти; приняв злиденного як брата,
Притулком, захвстом йому стає ся хата,
Що дня він гоїности моєї зазнає,
Я дав йому дочку і все добро своє, —
А зрадник сей гидкий наважив ся неситий
На гріх стилкий мою дружину спокусити.
Та не спивила ся на тому тварь гидка:
За все мое добро мене-ж тепер ляка,
І хоче зруйнувать мене, — бо має зброю,
Що сам я дав йому довірою дуриною, —
Із дому вигнати, де я його приняв,
І в злидні кинути, з яких його я взяв.
Дор. Нещасний!
П. Перн. Спну, я не можу няти віри,
Щоб мати він схотів такі гидкі заміри.
Орґ. Як!
П. Перн. Людям праведним завидують усі.
Орґ. Але скажіть, куди ведуть розмови сі,
Матусю?
П. Перн. Живете ви Бог-зна по якому
І бачу я, що він не милий тут нікому.
Орґ. Чи сеж стосуєть ся до речі? як і чим?
П. Перн. Вже-ж я казала вам нераз іще малим:
Чеснота на землі що дня терпить напасти;
Хоч заздросні помруть, то заздросцам не впасти.
Орґ. Чи з тим, про що в нас річ, тут звязок може быть?
П. Перн. Вам сто дурних казок про його наплетуть.
Орґ. Кажу-ж — я бачив сам усе на власні очі.
П. Перн. Створіння заздросні злоречити охочі.
Орґ. Я буду лаятись. Адже-ж кажу я вам,
Що той гидкий його злочин я бачив сам.
П. Перн. Злосливі язикк насіють скрізь отрути
І захисту від їх віде не може бути.
Орґ. Ви неподобну річ якуюсь верзете.
Я бачив, бачив сам, очима бачив те;
Що зветь ся: бачив сам. Як треба ще казати?
Товкти по сто разів? за чотирьох кричати?
П. Перн. О Боже! найчастійш нас дурить зверхній вид;
На те, що бачим ми, звірати ся не слід.

- Орг.** Я лютий!
- П. Перн.** Підозрінь дурних ми стільки маєм,
І добрі вчинки злом так часто вьясняем!...
- Орг.** То милосердем я повинен вьяснять,
Що він хотів мою дружину цілувать?
- П. Перн.** Не можна-ж так людей судити без причини;
Добути треба-б вам невїйший факт провини.
- Орг.** До ката! Якже ще впевнитись більш я міг?
Чи ждати мав, щоб він на очах тут моїх
Почав... От ще скажу таке, що не подоба.
- П. Перн.** В його думі одна пречистая жадоба;
І я не уявлю ніяк того в думках,
Щоб він одважив ся на той непевний шлях.
- Орг.** Я аж не тямлю ся. Як би мені не мати
Були ви, Бог зна, що я міг би вам сказати.
- Дор.** По правді стало ся, добродію; ви нам
Не вірили тоді, — тепер не вірять вам.
- Кле.** Ми тратимо свій час на зовсім марну зваду,
А треба-б нам тепер знайти собі пораду.
Не спімо, бо на нас чигає той шахрай.
- Дам.** Чи в безсоромности сягне він аж за край?
- Ельм.** Я думаю, що з ним боротись нам не сила,
І вже тепер його невдячність зрозуміла.
- Кле.** (до *Орг.*) Не вірте ви йому; у його спосіб є
Справдити проти вас напасництво своє.
І з меншим засобом хитрун меткий заллута
Лукавством, підступом людину кожду в пута;
З тією-ж зброєю, що має він на вас,
Його дражнити вам зовсім було не час.
- Орг.** Се так, та щож робить? Допік мені сей клятий,
І я не міг ніяк свій правий гнів стримати.
- Кле.** Від серця хочу я, щоб згода хоч якась
Між вами обома на ново почалась.
- Ельм.** Не знала я, що він таку має зброю,
А то це завдала-б такого неспокою.
- Орг.** (побачивши *Лояля*).
А сей чого прийшов? довідайтесь, підіть.
Я саме в настрою з ким небудь говорить!

Сцена четверта.

Ті самі, Лояль.

- Лояль** (до *Дорини*, в глибині сцени).
Добрідень, сестронько; зробіть, прошу, колана,
Щоб з паном бачитись я міг...
- Дор.** Он гості в пана;
Навряд, щоб бачити його вдало ся вам.

- Ло.** Я тут найменшої турботи не завдам.
Не з неприємною прийшов я новиною,
І він радіти-ме спізнавши ся зі мною.
- Дор.** Як звати вас?
- Ло.** Скажіть ви тільки, що для справ
Прегарних пан Тюртюф сюди мене прислав.
- Дор.** (до Орґ.) Добродія сього, що так говорить мило,
Прислав сюди Тартюф. До вас він має діло,
Що, каже, буде вам приємне.
- Кле.** (до Орґ.) Щож, прийміть;
Побачиш, що воно, й що буде говорить.
- Орґ.** Він може схоже нас до згоди навертати.
Які-ж почуття я мушу виявляти?
- Кле.** Вам треба здержати насамперед свій гнів
І прислухатися до мпротворних слів.
- Ло.** (до Орґ.) Привіт вам. Небо хай злодумців ваших згубить
І, як бажаю я, цехай вас Бог полюбить.
- Орґ.** (до Кл.) Сей любий вступ моїм відповіда думкам
І згоду хоч якусь уже віщує нам.
- Ло.** Родину вашу всю я змалку звик любити,
Отцеви-ж вашому нагоду мав служити.
- Орґ.** Добродію, простіть той сором мій, що я
Не знаю, хто ви єсть і як вас на імя.
- Ло.** Доялем я зовусь. З Нормандії похожу.
Я пристав судовий і сим хвалитись можу.
Отсе вже сорок літ пролинуло часу,
Як сей приємний труд почесно я несу.
З дозволу ж вашого прийшов я ознаймити,
Що певний присуд ви повинні вдовольнити.
- Орґ.** Як! ви прийшли!...
- Ло.** Заждіть; нема чого кричать:
Се тільки акт, щоб ваш будинок одібрати,
Вас викинути всіх і кожную річ рухому
І дати вільний пляц властителяви дому,
Зо всею пильністю, в неодволочний час.
- Орґ.** Як! вигнати мене!...
- Ло.** Так, милий пане, вас.
Бо домови сьому, як знаєте самі ви,
Ласкавий пан Тартюф хазяїн є правдивий.
По силі запису, що вже в руках моїх,
Тепер один він пан маєтків сих усіх.
Все списано як слід; не можна сперечатись.
На безсоромність сю нам треба дивуватись.
- Дам.** Ся справа не до вас, і я кажу не вам.
Ло. Я до добродія; він єсть розсудний сам;
Він звик поводитись, як добрі, чесні люде,
І проти присуду змагати ся не буде.

Орг.

Але...

Ло.

Так, певний я: за цілий міліон
 Ви не захочете повстати на закон,
 І згодитесь самі, як чесная особа,
 Щоб я прикази міг справдити як подоба.

Дам.

Ой, пане приставе, вже скоро мій ціпок
 Спізнає, чи тонкий ваш чорний жупанок.

Ло. (до Орг.) Нехай ваш свин мовчить, а ні — то вийде з хати.

Бо шкода на папір усе те викладати
 І протокол на вас писати, як би слід.

Дор. (на бік). Він прізвищем Лояль, — та не лояльний вид.**Ло.**

Із добримми людьми ласкавий я без міри,
 І всі мої тепер, добродію, заміри —
 Щоб прислужитись вам і втіху принести;
 А вишого могли б такого ви знайти,
 Який не двигнений моїми почуттями,
 Далеко гірш, ніж я, поведив ся-б із вами.

Орг.

Щож можна гіршого зробити ще для нас,
 Як з хати вигнати?

Ло.

На те я дам вам час,
 І аж до завтрього не буду поспішати
 Той приказ проти вас, добродію, сповняти;
 А тільки ночувать прийду в будинок сей
 Тихенько, лагідно, із десятима людей.
 Для форми-ж zvolите, як будете лягати,
 Мені прислати ключ від вашої кімнати.
 Я відпочинок ваш сю ніч обороню
 І зайвих прикростей ніяких не вчиню,
 А завтра вранці ви, добродію, не гайтесь
 І зараз же з усім начинням вибравитесь;
 Людей, щоб помогти виноситись, я дам.
 Я їх чимало взяв, щоб прислужитись вам.
 Прихильности ще більш ні в кого-б не знайшли ви;
 Як бачите, до вас я дуже милостивий,
 То й ви шануйте ся, по правді все робіть
 І перешкод мені не важте ся чинить.

Орг. (на бік). Від щирої душі готовий я віддати

Червінців добрих сто, які ще можу мати,
 Та тільки щоб могли хоч раз, та до смаку,
 По пиці луснути тварину сю гидку.

Кле. (до Орг.) Мовчіть, не псуйте гірш.**Мар.**

Зухвальство незбагнене!

Не видержу, бо вже рука свербить у мене.

Дор. (до Лояля). Мосьпане, бачу я, що спина в вас така,

Що не завадило б дознати їй ціпка.

Ло.

Скарать вас міг би я, не стерпівши образи.
 Голубко, на жінок теж пишуть ся укази.

- Кле.** Уже, добродію, те все скінчити час.
Давайте сей папір, та й не турбуйте нас.
- Ло.** До зобачення. Бог нехай вас звеселяє.
- Орг.** Тебе-ж, з тим, хто тебе прислав, нехай скарає.

Сцена пята.

Оргон, пані Пернель, Ельмира, Клеант,
Марьяна, Даміс, Дорина.

- Орг.** Що, мамо, — бачите? чи правду я казав?
З почину знать, яких нам треба ждати справ.
Чи врадництво його спізнали ви, як треба?
- П. Перн.** Я аж не тямлю ся і наче впала з неба.
- Дор.** (до Орг.) Ви дурно скаржитесь і злим його звете:
То не лихий замір, а почуття сьвяте.
До ближніх маючи в душі любов єдину,
Він знає, що добро не раз псує людину,
І мавши жаль забрав усе, щоб одвернуть
Те все, що робить вам тяжкою праву путь.
- Орг.** Мовчіть, я раз-у-раз вам мушу се казати.
- Кле.** Погляньмо-ж ми, яку вам раду можна дати.
- Ельм.** Підіть, оповістіть, який певдячний він.
Всю силу запису зламав його злочин.
І як дозвовають ся, який він єсть неправий,
То не справдять ся вже замір його лукавий.

Сцена шеста.

Оргон, пані Пернель, Ельмира, Клеант,
Марьяна, Даміс, Дорина, Валер.

- Вал.** Добродію, смутну я звістку вам несу,
Та лихо не стоїть і мало в нас часу...
Є в мене приятель, ми стали з ним братами.
Він зна гаразд про те, що я турбуюсь вами,
І добре мисливши він те відкрив мені,
Що як урядник мав держати в таїні.
І саме от тепер листа такого пише,
Що вам конечно річ тікати найскорійше.
Шахрай, що панував над вами довгий час,
Дійшов до короля і набрехав на вас,
І дав йому до рук якісь такі шпарґали,
Що від державного злочинця ви дістали:
Проти повинностей підданницьких своїх
Ви ніби-то взялись переховати їх.
Подробиць тих провин не вмів би я сказати,
Але вже приказ є, щоб вас арештувати.

- Та ще для певности доручено йому
Доглянути, щоб вас посаджено в тюрму.
Кле. Таки облудних прав своїх допевнивсь клятий
І ваше все добро зумів опанувати!
- Орг. Одно я вам скажу: людина — звір лихий.
Вал. Коли забаритесь, вас жде кінець сумний.
Мій повіз тут стоїть; тікати маєм змогу;
А от вам десять сот червінців на дорогу.
Не гаймось. Бачите, як метко він стріля.
Рятунок вам один — тікати відсіля.
В безпечнім місці я вас добре заховаю
І сам поїду в-двох із вами аж до краю.
- Орг. Ви так турбуєтесь! я стільки мав од вас!
Та дякувати вам, знайду я иньший час.
І щиро стану я тепер молитись Богу,
Щоб відслужитись вам послав мені спромогу.
Прощайте-ж ви, глядіть...
- Кле. Тікайте вже, а ми,
Що треба діяти, все зробимо сами.

Сцена сема.

Тартюф, Поліцай, пані Первель, Оргон, Ельмира,
Клеант, Марьяна, Валер, Даміс, Дорина.

- Тарт. *(хапає Оргона)*.
Заждіть, добродію, не кваптесь так тікати;
Тепер близенько вам іти відсіль до хати:
Арештувати вас король наш наказав.
- Орг. Так от що, зраднику, мені ти готував!
Останній твій удар мене зганяє з сьвіту
І ним ти завершив злобу свою неситу.
- Тарт. Спокійно ганьбу сю душа моя знесе;
Я ради Господа навчивсь терпіти все.
- Кле. Чи бач — терпливости його межі немає.
Дам. А як він Господа мерзенний зневажає!
Тарт. Не зможе запал ваш зворушити мене,
І від повинности мене не відхитне.
- Мар. Ви смі бажаєте хвали собі здобути
І служби кращої для вас не може бути.
- Тарт. Почесна служба та, що дана від влади,
Яка вповажила мене прийти сюди.
- Орг. Але чи ти забув, що тільки через мене
Ти поліпшити міг життя своє злиденне?
- Тарт. Я знаю, чим мені могли ви помагати,
Але про короля найперш я мушу дбати;
Сії повинности сьвятої права сила
В душі моїй цілком подяку заглушила;

- І я на жертву тим високим почуттям
І друга, й рід увесь, і сам себе віддам.
Брехун!
- Ельм.**
Дор. Як хитро він собі прецишні шати
Пристроїв з тих речей, що треба шанувати!
- Кле.** Коли вже в вас така велика щирість є,
Як кажете, й вона вам приводом стає, —
То чом же з нею ви ранійш не показались,
А вже — як зводили сю пані та й піймались?
Чому ви з звісткою пішли до короля
Тоді вже як Орґон прогнав вас відсіля?
Про иньші речі я не став би вам казати —
Що все своє добро схотів він вам оддати;
Але-ж ви кажете: злочинець він, — про те
Любісінько дари від його берете.
- Тарт.** (до поліц.) Прошу вас, перервіть ви сю крикливу мову
І докінчіть свою повинність урядову.
- Пол.** А справді, довго я її не докінчав;
Язик ваш саме в час про теє нагадав.
То щоб скінчити в раз, ходім лише зо мною
В тюрму, що буде вам оселею новою.
Хто? я?
- Тарт.** Так, пане, ви.
- Пол.** За віщо-ж се в тюрму?
- Тарт.** Не вам я поясню, за віщо се й чому.
- Пол.** (до Орґ.) Добродію, верпіть ви спокій знову в груди.
Живем ми під царем, що не терпить облуди,
Під тим царем, який читати в серці звик;
Його не ошука облесливий язик.
Великим серцем він докладно все тлумачить
І кожну річ дрібну в правдивім сьвітлі бачить;
Не спокушаєть ся душа його нічим
І в крайність не впада він розумом твердим;
Чеснота перед ним довічну славу має,
Та сяєвом своїм його не засліпляє;
Всіх правих любить він, але-ж у серці й гнів
Страшний розпалює, як бачить брехунів.
Його ніхто-б не зміг так легко одурити
І тонші хитрощі зумів би він розбити.
Відразу короля ясний і бистрий суд
Збагнув, що в сій душі єдлий тільки бруд.
Він був прийшов, щоб вас злочинцем показати,
Та й зрадив сам себе (в сїм кару божу знати!)
І виявив, що він шахрай відомий нам,
Якого вже король під иньшим знав імям.
Гидких його подій така велика сила,
Що груба книжка їх напевно-б не вмістила.

Наш найясвїйший пан обурив ся в той час,
 Як зрозумїв його невдячність проти вас,
 А вчинок сей новий до иньших долучїв він,
 Прийти-ж за ним сюди для того доручив він,
 Щоб бачити, куди його ще занесе
 Нахабність, та щоб він вернув вам знову все.
 Так хоче він, щоб ви від мене знов дістали
 Напері ті, що ви нікчемному давали;
 Контракт, що вашими маєтками всіма
 Обдарував його, король тепер лама,
 І пробачає вам лихе поступовання
 В той час, коли ваш друг здобув собі вигнання.
 Сим платить вам король за теє, що колись
 Ви за права його так щиро піднялись,
 І тим показує, що над надїю всяку
 Уміє за добро складати щирю дяку,
 Що про заслуги він до віку пам'ята
 І що скорїйш лихе в непам'ять поверта.
 Спасибі-ж Богови!

Дор.
 П. Перн.

Мов сьвіт мєї підняв ся.

Ельм.

Як добре стало ся!

Мар.

Нїхто й не сподївав ся.

Орг. *(до Тартюфа, котрого поліцаї веде з хати).*

Ну, що, розбїйнику!...

Сцена осьма.

Пані Пернєль, Оргон, Ельмира, Марьяна,
 Клеант, Валер, Даміс, Дориса.

Кле.

Ой, братїку, мовчіть

І гідности своїй образи не чинїть.

Покиньте ви того нікчемного злїй долї;

Тепер уже й без вас він каєть ся доволї.

Бажайте краще ви, щоб серце навернуть

Він знову міг тепер на праву, чесну путь,

Щоб справив він життя, неправди відцурав ся,

Та правий суд царський змякшити постарав ся.

А ви з подякою підїть до короля,

За те, що він таку нам радість надїля.

Орг.

Се так. Ходїм скорїйш; до нїг його внадїмо

Й за все його добро хвалу йому складїмо.

А потїм, справивши сей обовязок свій.

Годить ся взятись нам до другого мерщїй,

Щоб доленьку ясну придбали в чеснїм шлюбї

Марьяна та Валер — коханцї наші любї.

Переклав В. Самійленко